

**CADRUL ISTORIC AL
PUBLICISTICII LUI MIHAI
EMINESCU. 15/27 iunie 1889:
Moare Eminescu**

CRONOLOGIE 1821

Revoluția de emancipare națională și socială condusă de T. Vladimirescu.

18-19/30-31 ianuarie Conform unui plan stabilit între Comitetul de oblăduire, instituit la București la moartea

domnitorului Alexandru Suțu și Tudor Vladimirescu, acesta pleacă în Oltenia, unde va declanșa revoluția de emancipare națională de sub dominația otomană. Revoluția izbucnește în condițiile intensificării mișcării de eliberare națională a popoarelor din Peninsula Balcanică supuse Porții și adâncirii antagonismului dintre Imperiul țarist și Imperiul otoman.

23 ianuarie/3 februarie Proclamația de la Tismana-Padeș. Tudor Vladimirescu lansează un apel către populație în vederea unei cât mai largi participări la revoluție. Proclamația, accentuând latura socială a revoluției, dar în fapt referindu-se critic mai ales la regimul politic și la boierii care nu vor adera la mișcare, are un larg ecou în rândul țăranilor care participă la revoluție, considerând-o drept o mișcare general antifeudală. Perspectiva unui război țărănesc va duce la încordarea raporturilor dintre Tudor și boierii, afiliați ori nu Eteriei, dispuși să sprijine numai o mișcare de eliberare națională.

21 martie/2 aprilie Tudor, în fruntea forțelor revoluționare, intră în București; evenimentul fusese precedat în cursul lunii de o succesiune de proclamații în numele Adunării norodului (armata revoluționară), singura în măsură să confirme pe noii mandatarii ai puterii executive. Primit de boieri cu ostilitate ca instigator al țăranilor împotriva regimului feudal, Tudor constrâns de dezavuarea mișcării de către țarul Rusiei și de împăratul Austriei precum și de pericolul unei invazii otomane, consimte, în vederea unei concilieri, să cheme pe răsculați „la ordine”, la respectarea „rânduinelor” țării. În numele Obșteștii Adunări T. Vladimirescu întreține o intensă corespondență diplomatică: memorii către împărații Rusiei și Austriei, menite să justifice și să legitimeze revoluția, petiții către Poartă și pașalele de la Dunăre cerând restabilirea vechilor raporturi de suzeranitate stipulate în capitulații în virtutea cărora principatele beneficiau de dreptul de-a-și alege domni pământeni și de un grad mai mare de autonomie.

8/20 aprilie Are loc întâlnirea dintre Tudor Vladimirescu și Alexandru Ipsilanti, conducătorul Eteriei, organizație secretă greacă al cărei program prevedea declanșarea unei insurecții generale antiotomane în Balcani susținută îndeaproape de armata țaristă. Deși mișcarea eteristă fusese la rândul ei dezavuată de țar, Al. Ipsilanti spera încă în realizarea planului inițial. Se stabilește doar un acord parțial asupra desfășurării acțiunilor militare și asupra țelurilor urmărite.

1/13 mai Trupele otomane pătrund în țările române pentru a reprima revoluția. Acțiunile lor militare sunt însoțite de represalii asupra populației civile.

27 mai/8 iunie în urma sentinței unui tribunal militar instituit de Ipsilanti, Tudor Vladimirescu este executat la Târgoviște, acuzat pe nedrept de trădarea cauzei antiotomane; trupele de panduri se împrăștie, o parte din ele rezistând totuși în continuare turcilor până la 17/29 iulie, când sunt definitiv învinse la Slobozia; trupele eteriste fuseseră zdrobite la Drăgășani în 7/19 iunie.

1822

2 martie Nota Imperiului țarist, Austriei și Angliei către Poartă prin care se reclamă evacuarea principatelor și instaurarea unei administrații civile.

17 aprilie La Constantinopol, convocați de Poartă, delegații marii boierimi din principate revendică restabilirea pe tron a Domnilor pământeni, excluderea grecilor din funcțiile civile și eclesiastice, rezervarea funcțiilor publice exclusiv pentru români, restabilirea și sporirea vechilor privilegii ale boierimii dar și introducerea unor reforme de inspirație burgheză.

1/13 iulie Ca urmare a revoluției lui Tudor și a cererilor marii boierimi sunt restabilite domniile pământene, prin

Ioniță Sandu Sturdza în Moldova și Grigore Dimitrie Ghica în Țara Românească.

septembrie Se redactează în Moldova Cererile cele mai însemnătoare ce se fac din partea obștei Moldovei, proiect de constituție parțial liberală, expresie a revendicărilor boierimii mijlocii, adoptat de Domnitor și înaintat Porții, ceea ce atrage reacția puternică a boierimii mari; un contraproiect de constituție preconiza o republică aristocratică și îi califica pe petiționari drept cărvunari și ciocoi (în sensul de oameni cu stare materială recent constituită). Imperiul țarist, sprijinitor al mării boierimi, dezaprobă vehement orice schimbare în vechile rânduieli ale țării, iar Imperiul otoman, care avea să sprijine parțial revendicările boierimii mijlocii și mici, respinge proiectul, ceea ce îl determină pe Ioniță Sandu Sturdza să amâne aplicarea lui. Această „constituție” SE înscrie în seria numeroaselor proiecte similare prezentate îndeosebi Porții, Imperiului țarist dar și altor puteri europene (209 proiecte de reformă între 1769 și 1830, multe vizând întărirea autonomiei sau chiar obținerea independenței).

1823

februarie Mihai Sturdza, în numele mării boierimi moldovene emigrate în urma evenimentelor din 1821, adresează reprezentantului diplomatic al Curții imperiale ruse la Iași o serie de memorii prin care blama mișcarea cărvunarilor sprijinită de Domnitor, în numele principiilor conservatoare (termen folosit și definit acum pentru întâia oară), derogând prin aceasta de la principiul de interes național al neintervenției puterilor străine în politica internă.

1826

25 septembrie/7 octombrie Se încheie Convenția ruso-turcă de la Akkerman, care stipulează, în ceea ce privește principatele, alegerea de către Divanuri pe o durată de 7 ani a Domnitorilor care să aibă asentimentul puterilor semnatare, anularea pe timp de 2 ani a tributului către Poartă și libertatea comerțului sub rezerva asigurării cu grâne a Imperiului otoman; Divanurile erau chemate să elaboreze măsuri de ameliorare a administrației; se permite întoarcerea în țară și repunerea în drepturi a boierilor refugiați în urma revoluției din 1821. Prevederile asupra reorganizării interne vor fi zădărnicate de izbucnirea războiului ruso-turc din 1828-1829.

1827

Se fondează la Golești, din inițiativa lui Dinicu Golescu, Ion Heliade-Rădulescu și Stanciu Căpățâneanu, Societatea literară, cu un vast program de promovare a culturii naționale și având în vedere și o serie de reforme politice de esență liberală.

1828

Apare la Sibiu Gramatica românească a lui Heliade-Rădulescu, prin care autorul promova înlocuirea alfabetului chirilic prin cel latin și acceptarea neologismului romanic ca mijloc de îmbogățire și modernizare a lexicului.

25 aprilie/7 mai În urma declanșării războiului ruso-turc, trupele Rusiei țariste trec Prutul. După îndepărtarea Domnilor pământeni se va instaura în principate până în aprilie 1834 o administrație militară rusă condusă succesiv de contele Pahlen, generalul Jeltuhin și generalul Kiselev.

1829

Printre primele periodice românești apărute în principate, „Curierul Românesc” (București 1829-1848) cu suplimentul literar „Curierul de ambe sexe” (1837-1847), editate de I. Heliade-Rădulescu și „Albina Românească” (Iași 1829-1850, 1858) cu suplimentul literar „Alăuta românească” (1837-1838), editate de Gh. Asachi, vor contribui alături de alte publicații la precizarea poziției ideologice a burgheziei în ascensiune.

2/14 septembrie Pacea ruso-turcă de la Adrianopol marchează accentuarea protectoratului Rusiei țariste în principate. Se reconfirmă autonomia administrativă a acestora cu limitarea drepturilor de intervenție a Turciei și se stipulează numirea pe viață a Domnitorilor, desființarea monopolului otoman asupra principalelor produse ale țărilor române, libertatea comerțului, dreptul de liberă navigație pe Dunăre și Marea Neagră a vaselor românești, fixarea graniței pe talvegul Dunării și pe brațul Sf. Gheorghe; Imperiul țarist anexează Delta Dunării, iar Poarta restituie Țării Românești raialele Brăila, Giurgiu și Turnu și Moldovei lacul Brateș; se hotărăște elaborarea Regulamentelor organice. Ocupația rusă este menținută până la plătirea de către Poartă a despăgubirilor de război. Una dintre principalele consecințe ale Tratatului este intrarea principatelor în sfera relațiilor economice capitaliste.

1830

30 martie Se încheie la București lucrările de elaborare a Regulamentelor organice, alcătuite, conform instrucțiunilor amănunțite primite de la Petersburg, de către un Comitet de reformă compus din două secțiuni, munteană și moldoveană, sub președinția consulului general rus. Regulamentele revizuite și aprobate de puterea protectoare prevedeau: separarea puterilor;

– puterea executivă era reprezentată de către Domnitor – ales pe viață din rândul boierimii mari, de către Adunarea Generală Extraordinară-, secondat de Sfatul Administrativ Extraordinar, format din 6 miniștri numiți; puterea legislativă aparținea atât Domnitorului, care avea inițiativa legilor, cât și Adunării Civice (Obișnuita Obștească Adunare), alcătuită din 42 de deputați în Țara Românească și 35 în Moldova, sub președinția de drept a mitropoliților; articolele 52 și 54, afectând grav autonomia principatelor stipulau: „Orice act sau hotărâre a Obișnuitei Obștești Adunări și a Domnului care vor fi împotriva privilegiurilor Prințipatului și a tractaturilor sau hatișerifurilor întărite pentru folosul acestui Prințipat, precum și împotriva drepturilor Curții suzerane și a Curții protectoare trebuie să se socotească desputernicite și neținute în seamă”.

„Obișnuita Obștească Adunare are căderea să arate prin anaforale năpăstuirile și plângerile țării; și încă de va fi trebuință să le facă cunoscut la amândouă Curțile însemnând mijloacele ce va chibzui mai bine pentru a lor îndreptare”; se dispunea separarea justiției de administrație, organizarea instanțelor judecătorești și autoritatea lucrului judecat; definirea în linii mari a atribuțiilor organelor centrale, a căror competență e general teritorială, a instituțiilor de servicii publice specializate etc. În aprilie se anexează la Regulamente legea privind organizarea armatei naționale. Se mai dispunea abolirea monopolului breslelor și preconizarea unor măsuri de protecție și încurajare în vederea dezvoltării industriei; dezvoltarea comerțului și prin desființarea vămile interne; crearea unei bănci naționale; adoptarea principiului modern al bugetului statului bazat pe fixarea cheltuielilor publice în funcție de veniturile fiscului, pe aprobarea lui de către Adunarea Obștească și pe controlul veniturilor și cheltuielilor de către un organ special; introducerea capitației (impozit pe cap de familie) și abolirea diferitelor categorii de privilegiați fiscali exceptând boierimea și clerul; fixarea suprafeței de pământ

(arătură și islaz) pentru țărani clăcași, în funcție de numărul maximal de vite ai fiecărei familii. Prin stipularea dreptului absolut al marilor proprietari asupra unei treimi din pământ, țărani încetează să mai beneficieze de diversele drepturi de folosință urmând a deveni simpli chiriași, proprietari exclusiv asupra forței lor de muncă. Se impun clăcașilor, în afara dijmei, 12 zile de clacă pe rezerva proprietarului măsurate nu calendaristic, ci după norma de muncă fixată de Regulament și care nu se putea îndeplini decât în 2-3 zile. Proprietatea absolută, desființarea drepturilor de folosință și tocmele libere pentru prisoase (islaz pentru plusul de vite și plus de arătură pe bază de învoială nelegiferată) consacră procesul de transformare a domeniului feudal în proprietate de tip burghez și implicit apariția unei relații de producție incipient capitaliste. Regulamentele dând celor două principate o organizare aproape identică, și reprezentând interesele de clasă ale marii boierimi și totodată interesele politicii puterii protectoare, vor fi promulgate în Țara Românească la 1/13 iulie 1831 și în Moldova la 1/13 ianuarie 1832, și vor rămâne în vigoare, exceptând durata revoluției de la 1848, până în 1858.

1831

29 noiembrie Are loc prima ședință a Adunării Obștești a Țării Românești; în Moldova, prima ședință a Adunării Obștești are loc un an mai târziu, la 27 noiembrie.

1834

17/29 ianuarie Se semnează la Petersburg convenția ruso-turcă prin care Imperiul Otoman recunoaște Regulamentele Organice, care suferiseră, în cursul discuțiilor de confirmare, modificări importante eludând drepturile puterii suzerane prin transferarea lor indirectă puterii protectoare constant

preocupată de-a aservi complet principatele. Reducerea rolului milițiilor numai la asigurarea ordinii interne, sustragerea sudiților (locuitori ai principatelor aflați sub protecția unor puteri străine) judecării tribunalelor țării, dar mai ales articolul adițional: „în viitorime orice modificării ar voi să facă mai în urmă Domnul la Regulamentul organic nu se vor putea înființa și a se pune în lucrare decât după o înadins dezlegare a Înaltei Porți și cu primirea Curții Rosii” sunt măsurile care ilustrează politica reală a Imperiului țarist în țările române. „În mod excepțional” primii domnitori ai principatelor sunt numiți de semnatarii convenției.

22 martie/3 aprilie Sunt numiți „pe viață” de către Poartă, la propunerea Rusiei țariste, domnitorii Al. D. Ghica (1834-1842) în Țara Românească și Mihail Sturza (1834-1849) în Moldova. Perioada domniilor regulamentare incluzând și domnia alesului Gh. Bibescu (1842-1848) în Țara Românească va fi caracterizată prin amestecul brutal și permanent al puterii protectoare în viața politică și economico-administrativă a principatelor. Independent de gradul de obediență al domnitorilor, puterea protectoare va întreține și va agrava dificila acomodare cu regimul constituțional atât a puterii executive cât și a celei legislative, ceea ce va paraliza în mare măsură activitatea organelor centrale în vederea dezvoltării economice a principatelor și modernizării lor. Implicit se va contura și va lua proporții opoziția mai mult sau mai puțin precaută a domnitorilor și a marii boierimi implicată în activitatea politico-legislativă la adresa protectoratului abuziv. Ea se va manifesta și în rândul boierimii mici și mijlocii și al intelectualității în contextul revendicărilor burghezo-democratice ale acestora.

1838

noiembrie Partida națională din Adunarea Obștească a Țării Românești, condusă de I. Câmpineanu, care opusese o

înverșunată rezistență la votarea articolului adițional din Regulamentul Organic se întrunește în vederea redactării manifestului program Declarația de principii a partidei naționale sau Act de unire și independență; se consideră ilegale numirea ca domnitor a lui Al. Ghica și Regulamentul organic și se cere adoptarea unei noi constituții și unirea principatelor sub o domnie ereditară, vizându-se deopotrivă independența. Ion Cămpineanu, animator al Societății filarmonice al cărei scop, nemărturisit, era de-a milita pentru revendicări și reforme burghezo-liberale, va redacta și un proiect de constituție prevăzând între altele emanciparea clăcașilor fără împrumut și vot universal. Memoriile menite a aduce la cunoștința cercurilor politice franceze, engleze și otomane aceste deziderate vor urmări și un eventual sprijin prin care I. Cămpineanu să devină domnitor.

1840

Apar la Iași, sub direcția lui M. Kogălniceanu, „Dacia literară”, moment important în structurarea ideologiei pașoptiste, în promovarea culturii și literaturii naționale și „Arhiva românească”, prima publicație consacrată studiilor și documentelor istorice.

1842

În Dieta Transilvaniei se votează legea, nesancționată, care prevedea introducerea progresivă, într-un interval de 10 ani, a limbii maghiare ca limbă oficială a Transilvaniei, măsură care atrage protestele românilor și ale sașilor.

1844

9/21 ianuarie – 29 octombrie/10 noiembrie Apare la Iași

hebdomadarul „Propășirea” („Foaie Științifică și Literară”), editat de M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Ion Ghica și P. Balș, în care publică N. Bălcescu Puterea armată și arta militară de la fondarea principatului Țării Românești și până acum.

1845

Apare la București, până în 1851, „Magazin istoric pentru Dacia” sub direcția lui Aug. T. Laurian și N. Bălcescu.

1846

1846-1847 Se încheie o convenție între Țara Românească și Moldova privitoare la desființarea vămii dintre ele, care intră în vigoare la 1 ianuarie 1848.

1848

Se desfășoară revoluția română parte integrantă a marelui seism politic care a zguduit continentul de la Paris la Iași și București („primăvara popoarelor”).

februarie-martie La Paris în cadrul mai multor ședințe comune revoluționari munteni și moldoveni între care N. Bălcescu,

D. Golescu-Negru, I. Alecsandri și V. Mălinescu vor stabili un program comun de luptă, în esență burghezo-democratic, și desfășurarea simultană a revoluției în ambele principate. Aceste deziderate nu se vor împlini, prin măsurile autorităților, revoluționarii moldoveni nereușind să ajungă în timp util la Iași. Revoluționarii munteni vor acționa și în vederea stabilirii unor posibilități de colaborare cu mișcarea revoluționară din Transilvania.

27 martie/8 aprilie -29 martie/10 aprilie Începe revoluția română. După difuzarea de către revoluționari a unui manifest-apel are loc la Iași, cu asentimentul domnitorului M. Sturdza, o adunare populară care hotărăște redactarea de către un comitet din sânul adunării a unei petiții urmând a fi înaintată Domnitorului. Petiția proclamățiune. a boierilor și notabililor moldoveni, redactată de V. Alecsandri, deși moderat liberală, va fi numai parțial acceptată de Domnitor care, în seara zilei de 28 martie/10 aprilie, va reprimă armat revolta. Unii conducători ai revoluției vor fi arestați și exilați: M. C. Epureanu, Al. I. Cuza etc., alții se vor expatria. Activitatea revoluționarilor moldoveni va continua și în țară și în emigrație mult radicalizată. Mișcări țărănești ca ecou al revoluției vor frământa Moldova mult timp după înăbușirea acesteia.

3/15-5/17 mai Precedată de o succesiune de proclamații și de o adunare pregătitoare (Blaj, 18/30 aprilie) are loc Marea Adunare de la Blaj, pe Câmpia Libertății; 40 000 de participanți adoptă cele 16 articole ale programului social și politic al revoluției din Transilvania. Se protestează vehement împotriva art. 7 din proiectul de constituție maghiară revoluționară, care prevedea încorporarea Transilvaniei în Ungaria. Două delegații urmau să prezinte doleanțele românilor Curții din Viena și dietei principatului Transilvaniei. Alături de tribunii cauzei românilor din Transilvania Simion Bărnuțiu, Gh. Barițiu, Al. Papiu-Ilarian. T. Cipariu, I. Buteanu, Avram Iancu, Andrei Șaguna etc. participă la adunare revoluționari munteni și moldoveni. Concomitent cu Marea Adunare de la Blaj are loc prima adunare de la Lugoj (4/16 mai-5/17 mai) formulând revendicările naționale ale românilor din vestul Transilvaniei, radicalizate ulterior (la congresul de la Timișoara, 13/25 iunie și a doua adunare populară de la Lugoj, 15/27 iunie).

17/29 mai Ignorând voința populației românești majoritare în Transilvania, dieta din Cluj votează încorporarea

principatului Transilvaniei în Ungaria (vot sancționat de împăratul Ferdinand I la 29 mai/10 iunie), ceea ce provoacă încordarea relațiilor dintre revoluționarii români și cei maghiari.

9/21 iunie Adunarea de la Islaz. Ion Heliade-Rădulescu citește proclamația reprezentând proiectul unei constituții liberale înaintate. Se formează un guvern provizoriu. Adunarea marchează începutul revoluției în Țara Românească. Minuțios pregătită, începând încă din martie, de un comitet revoluționar, ulterior lărgit prin revenirea revoluționarilor munteni de la Paris, comitet care va adopta proclamația către popor și va fixa programul și măsurile organizatorice în vederea unei optime desfășurări a acțiunii, revoluția trebuia să izbucnească simultan (la 9/21 iunie) la București, la Telega în județul Prahova, la Islaz în județul Romanați și la Ocnele Mari în județul Vâlcea. Măsurile pentru preîntâmpinarea revoluției luate de autorități vor zădărnici perfectă simultaneitate a acțiunilor, ceea ce nu va afecta desfășurarea cu succes a mișcării care se va bucura de adeziunea maselor populare și a unei însemnate părți a armatei.

11/23 iunie Se declanșează revoluția la București. Domnitorul Gheorghe Bibescu semnează constituția revoluționară și recunoaște guvernul provizoriu revoluționar de la București. Protestul la adresa noii constituții și a noului regim instituit la București, urmat de retragerea din capitală a consulului țarist, îl determină să abdice și la rândul său să părăsească țara (13/25 iunie). Poarta, unde comitetul revoluționar avea un abil ambasador în persoana lui I. Ghica, va adopta o atitudine de expectativă față de desfășurarea evenimentelor din Țara Românească.

14/26 iunie Un prim complot având în frunte pe mitropolitul Neofit, merit a restabili vechile rânduieli, eșuează. Se constituie guvernul provizoriu, din care fac parte: mitropolitul Neofit, I. Heliade-Rădulescu, Șt. Golescu, Chr. Tell, Gh. Magheru, Gh. Scurtu, I. Câmpineanu, C. V. Filipescu,

Ion Voinescu II, Nicolae Bălcescu, A. G. Golescu-Negru, C. A. Rosetti și I. C.

Brătianu și care avea să conducă Țara Românească timp de trei luni, dând curs celor mai urgente măsuri prevăzute în constituția liberală. Se iau măsuri în vederea reorganizării armatei permanente și organizării gărzilor naționale și trupelor neregulate.

19 iunie/1 iulie Trupele țariste concentrate încă din februarie pe malul stâng al Prutului pătrund în Moldova.

19/31 iulie Suleiman pașa cu o oaste de 20 000 de ostași trece Dunărea. Influențat de deplina adeziune a maselor la schimbările survenite în viața politică a țării, Suleiman pașa va angaja tratative cu noile autorități.

2/14-16/28 septembrie Are loc a treia adunare de la Blaj, impusă de situația creată românilor prin anularea de către Curtea din Viena a tuturor cuceririlor revoluției maghiare. În efortul de-a se reorganiza militar spre a rezista Habsburgilor, guvernul și Camera revoluționară maghiară continuă a nesocoti, a sfida chiar, drepturile naționale și sociale ale altor naționalități.

Românii își reafirmă doleanțele naționale și sociale. Adunarea recunoaște ca suzerană în principatul Transilvaniei numai Curtea din Viena (care va dovedi de altfel cu ocazia ocupării Transilvaniei de către armatele imperiale, în noiembrie, că nu e dispusă să țină seama de revendicările naționale ale românilor). Se va forma o armată țărănească organizată pe legiuni, care va trece la lupta împotriva administrației maghiare și a gărzilor nobilimii.

13/25 septembrie în urma intrării în București a trupelor conduse de Fuad efendi (la intervenția cabinetului de la Petersburg, Suleiman pașa fusese revocat și poziția Porții se radicalizase), revoluția este lichidată. Capii revoluției se văd siliți să părăsească țara. Se vor organiza în emigrație și

vor susține o intensă activitate menită să atragă atenția Europei asupra situației principatelor.

15/27 septembrie Trupele țariste sub comanda lui A. N. Luders trec Milcovul și pătrund în Muntenia.

1849

ianuarie-iulie Moții conduși de Avram Iancu vor rezista eroic în fața armatelor revoluționare maghiare care reocupând Transilvania și Banatul dezlănțuiseră o sângeroasă campanie de represalii împotriva românilor. Intrarea trupelor țariste în Transilvania și Ungaria (iunie) va marca începutul ofensivei contrarevoluționare și o tardivă alianță între Avram Iancu și guvernul maghiar (iulie) mijlocită de Bălcescu nu va mai putea modifica cursul evenimentelor.

19 aprilie/1 mai Se semnează la Balta-Liman convenția ruso-turcă consemnând pe plan politic internațional înăbușirea revoluțiilor din principatele române și prevăzând: numirea Domnitorilor de către sultan pe 7 ani (Barbu Dimitrie Știrbei în Muntenia și Grigore Alex. Ghica în Moldova);

dizolvarea Obșteștilor Adunări și înlocuirea lor prin Divanuri legislative compuse nu numai din membri de drept, ci și din membri numiți de Domnitor; menținerea principatelor sub ocupație țaristă, în scopul împiedicării oricărei mișcări insurecționale (ocupația avea să dureze trei ani, pe cheltuielile principatelor – 42000000 ruble aur); se prevede înființarea unor comisii speciale însărcinate cu revizuirea Regulamentelor organice în sensul ameliorării situației care generase revoluția; se indică celor doi Domnitori ai principatelor să ia măsuri în vederea reglementării legislative a raporturilor dintre boieri și țărani.

1853

21 iunie/3 iulie Fără a fi declarat război Porții armatele țariste trec Prutul declanșând Războiul Crimeei, conflict între Imperiul otoman, Franța și Anglia de o parte, și Rusia țaristă de alta, pentru avantaje economice și politice în Orient și în sud-estul Europei. De schimbarea echilibrului de forțe pe care se spera să-o antreneze conflagrația se leagă intensificarea activității politico-diplomatice a revoluționarilor români exilați, menită să contribuie, alături de generala mișcare unionistă care cuprinsese principatele, la crearea climatului favorabil realizării statului național român modern.

1854

aprilie-septembrie După o serie de acțiuni diplomatice ale marilor puteri, menite să determine Curtea imperială rusă să evacueze principatele, armatele austro-turce ocupă Muntenia și Moldova.

Politica Austriei habsburgice în perioada ocupației (1854-1857) va ilustra intenția de-a transforma o stare vremelnică într-o luare în stăpânire statornică.

1855

1/13 octombrie Apare ziarul unionist „Steaua Dunării”, editat de M. Kogălniceanu și reprezentând principala tribună pentru susținerea campaniei în favoarea autonomiei și unirii principatelor.

1856

13/25 februarie -18/30 martie Se desfășoară lucrările Congresului de pace de la Paris, ca încheiere a Războiului Crimeei. În privința principatelor române se stipulează: suprimarea protectoratului rusesc, menținerea suzeranității otomane, punerea principatelor sub garanția puterilor europene (Franța, Anglia, Austria, Prusia, Rusia, Turcia și Sardinia); se decide convocarea Adunărilor sau Divanurilor ad-hoc, cu o componență care să reflecte cât mai exact interesele tuturor claselor sociale, chemate să se pronunțe asupra viitoarei organizări a principatelor; se instituie o comisie a puterilor, cu sarcina de a ancheta situația din principate și a propune bazele viitoarei organizări;

se recomandă în mod special studierea reglementării relațiilor agrare; se decide ca armatele austriece să părăsească principatele; se stipulează restituirea către Moldova a județelor Cahul, Bolgrad și Ismail. Congresul proclamă neutralitatea Mării Negre și libera navigație pe Dunăre; se hotărăște crearea unei comisii permanente alcătuită din reprezentanți ai statelor riverane Würtemberg, Bavaria, Austria și Turcia și comisari ai principatelor Moldova, Țara Românească și Serbia, cu atribuția de a elabora un regulament de navigație și de poliție fluvială și de a dispune și executa lucrări necesare navigației; la intervenția statelor neriverane se creează o comisie europeană provizorie (după doi ani atribuțiile ei urmând a fi preluate de comisia statelor riverane) formată din reprezentanții puterilor semnatare ale tratatului, numai cu atribuții tehnice și anume a face navigabile gurile Dunării de la Isaccea la Marea Neagră. În timpul Congresului s-au primit din principate memorii de protest împotriva menținerii suzeranității turcești și a neluării în considerație a dezideratului unirii, care constituise unul din subiectele preliminarilor de pace.

17 iulie Poarta, cu asentimentul Austriei, numește pe Th. Balș, apoi de la 17 februarie/1 martie 1857 pe N. C. Vogoride, caimacami ai Moldovei și pe Al. Ghica caimacam al Țării

Românești. Se spera ca aceștia îndeaproape influențați de cele două puteri să stăvilească valul unionist care cuprinsese principatele.

1857

Autoritățile turcești concesionează unei companii engleze construirea liniei ferate Cernavodă- Constanța.

6/18 februarie Apare la București ziarul unionist „Concordia” redactat de C. A. Crețulescu, organul oficios al mișcării unioniste.

iunie-iulie Se întorc din exil, în urma unui decret de amnistie, revoluționarii de la 1848 care vor contribui la perfectarea organizării și intensificarea mișcării unioniste.

23 iulie/4 august În urma alegerilor pentru Divanul ad-hoc al Moldovei, falsificate de caimacamul Vogoride cu complicitate turco-austriacă, la care, în semn de protest, unioniștii nu participă, Franța, Rusia, Prusia și Sardinia decid ruperea relațiilor diplomatice cu Turcia, care refuza anularea alegerilor.

25 iulie/6 august – 28 iulie/9 august Întâlnirea, la Osborne, între Napoleon III și Regina Victoria se finalizează printr-un compromis: Anglia, care susținuse Turcia, consimte la anularea alegerilor din Moldova, iar Franța renunță de a mai sprijini realizarea completă și imediată a unirii.

9/21 august Sub direcția lui C. A. Rosetti apare ziarul „Românul”, principala tribună de luptă a partidei naționale din principate.

12/24 august Sub presiunea celorlalte puteri, Turcia anulează alegerile pentru Divanul ad-hoc al Moldovei; noile alegeri au

drept rezultat o zdrobitoare majoritate unionistă.

22 septembrie/4 octombrie -21 decembrie/2 ianuarie 1858 în Moldova, 30 septembrie/12 octombrie -10/22 decembrie în Țara Românească se desfășoară lucrările Divanurilor (Adunărilor) ad-hoc, încheiate cu rezoluții similare, care reclamă: autonomia și neutralitatea principatelor sub garanția colectivă a celor 7 puteri, unirea lor într-un stat cu numele România, domn ereditar dintr-o familie domnitoare europeană, Adunare reprezentativă. Se exprimă dorința de a reuni cele două Adunări consultative, cele mai democratice reprezentative din Europa la acea dată, într-o singură Adunare Constituantă. Cu acordul puterilor, Adunările vor fi dizolvate printr-un firman turcesc.

1858

10/22 mai -7/19 august Se desfășoară la Paris lucrările Conferinței reprezentanților celor 7 puteri privitoare la reglementarea, prin Convenția de la Paris, a situației principatelor, care se încheie printr-un compromis între puteri. Principatele vor purta titulatura de Principatele Unite ale Țării Românești și Moldovei, având fiecare Domnitor pământean ales, guvern și Adunare legislativă proprie; o Comisie Centrală pentru elaborarea legilor de interes comun și Curtea de Casație (supremă instanță judiciară) a ambelor principate vor avea sediul la Focșani; monopolurile, titlurile și privilegiile boierilor vor fi abolite (cum de altfel statuaseră chiar ei în Adunările ad-hoc); se instituie responsabilitatea ministerială și este fixată modalitatea alegerii deputaților pe baza unui cens foarte ridicat; se recomandă elaborarea unei noi reglementări legislative a relațiilor dintre proprietari și țărani.

Conferința va respinge Regulamentul de navigație și poliție fluvială elaborat, conform hotărârii Tratatului de la Paris,

de comisia statelor riverane, în fapt de Imperiul austriac, care prin prevederile sale afecta principiul liberei navigații pe Dunăre asigurând Imperiului habsburgic deplina supremație pe întregul curs al fluviului. În consecință nu se va admite nici dizolvarea Comisiei europene – prorogată pe câte un an până în 1866, apoi pe 5 ani până în 1871 – Comisia europeană căreia i se va lărgi competența constituind în fața tendințelor Imperiului habsburgic garanția reală a liberei navigații pe Dunăre.

1859

24 ianuarie/5 februarie Adunarea electivă din Țara Românească, sub presiunea minorității liberale și a maselor populare (se apreciasse că nici un text din Convenție nu era incompatibil cu dubla elecțiune a șefului puterii executive), proclamă în unanimitate ca Domnitor al Țării Românești pe Alexandru Ioan Cuza, ales, tot în unanimitate, Domnitor al Moldovei la 5/17 ianuarie. În etapa imediat următoare se vor depune eforturi susținute atât pe plan intern cât și extern în vederea desăvârșirii unirii, a înfăptuirii statului unificat administrativ și a modernizării tuturor sectoarelor vieții publice. O deosebită atenție se va acorda organizării armatei.

26 martie/7 aprilie -25 august/6 septembrie Puse în fața faptului împlinit, puterile garante întrunite în conferință la Paris recunosc dubla alegere a lui Al. I. Cuza.

29 aprilie-11 iulie Se desfășoară războiul franco-piemontez-austriac, de care își leagă mari speranțe popoarele din sud-estul Europei în problema emancipării naționale. În Principatele Unite Al. I. Cuza, cu concursul liberalilor radicali, acționează. în vederea obținerii independenței și chiar a eliberării provinciilor românești din Imperiul austriac.

1860

8/20 octombrie împăratul Austriei Franz Iosif I promulgă actul cunoscut sub numele de Diploma din octombrie, prin care se instituie guvernarea constituțională și se acordă Transilvaniei statut autonom în cadrul Imperiului habsburgic.

1861

23 octombrie/4 noiembrie Ia ființă la Sibiu Asociația Transilvană pentru Literatură Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) care va juca un rol de prim ordin în viața culturală și în lupta de eliberare națională a românilor din Transilvania.

20 noiembrie/2 decembrie Sublima Poartă recunoaște unirea politico-administrativă a Principatelor, rezultat al eforturilor tinerei diplomații românești sub directa conducere a domnitorului în vederea desăvârșirii unirii personale. La sugestia Austriei recunoașterea se limitează la durata domniei lui Al. I. Cuza. Firmanul suspendă Comisia Centrală de la Focșani și prevede posibilitatea înlocuirii ei cu o a doua Adunare legislativă, Senatul.

1862

22 ianuarie/3 februarie – 24 iunie/6 iulie Primul guvern unitar român, prezidat de conservatorul Barbu Catargiu.

24 ianuarie/5 februarie Se deschid lucrările primului parlament al Principatelor Unite, în prezența căruia Alex. I. Cuza proclamă unirea definitivă a Principatelor, cu capitala la București. Adunarea, conform stipulațiilor electorale din Convenția de la Paris, preponderent conservatoare, va duce o politică ostilă reformelor Domnitorului, în special celei agrare, în conjunctura în care liberalii, divizați, nu puteau

constitui o contrapondere eficientă. Ea va vota, în iunie 1862, un proiect de lege agrară ultrareacționar, inspirat dintr-unul similar elaborat de Comisia de la Focșani în 1860 și nesancționat nici atunci de Domnitor. Liberalii, al căror proiect de reformă fusese respins de Adunare, vor recurge la organizarea unor mișcări revendicative țărănești.

24 iunie/6 iulie – 11/23 octombrie 1863 în urma asasinării lui Barbu Catargiu se instaurează guvernul prezidat de liberalul moderat N. Kretzulescu. Fostul prim-ministru se situase pe poziții social-politice ostile reformelor liberale și se bucurase de o mare influență în rândul cercurilor conservatoare.

1803

3/15 iulie – 17/29 octombrie 1864 Se reunește la Sibiu Dieta Transilvaniei, în care, prin abținerea ungarilor, pentru întâia oară, românii dețin majoritatea, și care va vota legea egalei îndreptățiri a populației române și pe cea privitoare la folosirea limbii române în viața publică.

toamna Ia ființă la Iași Societatea literară *Junimea*, din inițiativa lui Titu Maiorescu, V. Pogor, Theodor Rosetti și P. D. Carp.

11/23 octombrie – 26 ianuarie/7 februarie 1865 Guvern prezidat de M. Kogălniceanu, liberal democrat și independent, care va seconda pe Alex. Ioan Cuza în perioada cea mai fertilă în realizări social-economice din cursul domniei sale.

decembrie Se votează legea privind secularizarea averilor mănăstirești, care prevede trecerea în proprietatea statului român a bunurilor mănăstirești atât închinatelor cât și neînchinatelor; aveau să intre în patrimoniul național moșii reprezentând peste un sfert din teritoriul țării, în schimbul unei despăgubiri care n-a mai fost plătită niciodată.

1864

16/28 martie M. Kogălniceanu prezintă proiectul legii rurale, pe care, contrar uzanțelor, îl publică și în „Monitorul oficial”, dându-i astfel o largă publicitate. După discutarea lui în secții, Adunarea legislativă va da vot de blam guvernului, dar Domnitorul nu va aproba demisia cabinetului Kogălniceanu, decis fiind să recurgă la lovitura de stat.

15/27 aprilie M. Kogălniceanu supune Adunării un proiect de lege electorală care comporta o de mult dorită de Domnitor lărgire a bazei electorale și implicit o modificare în sens democratic a componenței social-politice a Adunării.

2/14 mai Cuza dizolvă Adunarea legislativă. La proclamația dată cu acest prilej Domnitorul anexează textul unui proiect de constituție: Statut dezvoltând Convenția de la Paris sau Act adițional la Convenția din 7/19 august 1858, pentru care obținuse în prealabil acordul puterilor garante. Dacă pe plan intern lovitura de stat va avea consecințe pozitive – crearea premiselor unei mai intense angajări pe calea modernizării multilaterale punându-se capăt dominației politice conservatoare-și negative – consfințirea domniei autoritare, nici înainte, nici după lovitura de stat Domnitorul necăutând să-și lărgescă baza politică și afectarea libertăților publice – pe plan extern ea va consolida poziția de autonomie a țării, marile puteri fiind puse pentru a doua oară în fața faptului împlinit și implicit a recunoașterii lui. Măsura constituia soluția Domnitorului la criza politică declanșată în fapt aproape de la începutul guvernării sale. Promotor al reformei agrare și lărgirii bazei electorale, dar situându-se în alte privințe pe poziții liberal moderate printr-o mai justă apreciere a conjuncturii politice interne și internaționale, Domnitorul colaborase totuși atât cu conservatorii cât și cu liberalii radicali. Domnia excesiv autoritară instituită ulterior loviturii de stat va aliena

pentru totdeauna nu numai relația cu principalele fracțiuni politice din țară dar și cu conservatorii și liberalii moderați ca M. Kogălniceanu, care consideraseră lovitura de stat doar ca pe o etapă necesară soluționării principalelor probleme cu care era confruntată țara.

10/22 – 14/26 mai Are loc plebiscitul pentru aprobarea Statutului, opera personală a lui Al. I. Cuza, convins că țara nu era încă pregătită pentru regimul constituțional parlamentar, și a noii legi electorale. Statutul modifica dispozițiile Convenției de la Paris în sensul extinderii drepturilor puterii executive în detrimentul celei legislative. Puterea legislativă era exercitată de Adunarea legislativă, Senat și Domnitor, care avea doar el inițiativa legilor, elaborarea lor fiind încredințată Consiliului de Stat, organ consultativ al Domnitorului; Senatul sau Corpul ponderator era format din 9 membri de drept și 64 numiți; responsabilitatea guvernului față de Parlament era desființată. Legea electorală dădea posibilitatea participării la viața politică mai ales a burgheziei mici și mijlocii, prin statuarea a două colegii teritoriale, unul pentru județe, altul pentru orașe; legea prevedea, înlăuntrul fiecărui colegiu, două categorii de alegători, alegătorii primari, cu un cens foarte scăzut (48 lei), și alegătorii direcți, aleși de cei dintâi, care la rândul lor îi alegeau pe deputați; eligibilii trebuiau să îndeplinească condiția de a ști carte, restricție importantă în epocă.

16/28 iunie Cu prilejul călătoriei lui Alexandru Ioan Cuza la Constantinopol se semnează Actul adițional la Convenția din 7/19 august 1858, în care se stipulează dreptul principatelor de a-și modifica legile de administrație internă fără aprobarea puterilor.

14/26 august Alex. Ioan Cuza promulgă prin decret Legea rurală prin care se legifera desființarea clăcii și a celorlalte servituți feudale în schimbul unei despăgubiri acordate proprietarilor de moșii în decurs de 15 ani (despăgubire care

nu reprezenta, ca în cazul unei împrumări, prețul pământului, ci prețul capitalizat al prestațiilor feudale) și trecerea în stăpânirea țăranilor a unor însemnate suprafețe de pământ, corespunzătoare diferitelor categorii de săteni; în urma aplicării acestei legi au fost împrumăriți 463 544 de țărani care au primit 1810311 ha din moșiile particulare și ale statului. Legea a reprezentat cea mai importantă reformă social-economică din secolul XIX pe linia transformării capitaliste a agriculturii; oportunitatea ei va fi acceptată chiar de conservatori, a căror atitudine retrogradă reclamase intervenția repetată în problemă a înseși marilor puteri și care, pe de altă parte, vedeau în ea și sursa unor viitoare avantaje ale moșierimii; într-adevăr noua reglementare a raporturilor agrare atribuia prea puțin pământ de hrană țăranilor, suprafața prevăzută nedepășind decât neglijabil pe cea acordată în folosință de legiurile anterioare; prin fracționare aceste loturi se vor pulveriza într-o generație; vechiul drept de folosință a pământului de către însurăței și valizi neîmprumăriți era desființat (aceștia urmând conform legii să fie împrumăriți); nereglementându-se devălmășia obligatorie a pășunilor, ci comasarea și delimitarea acestora pentru împărțirea lor între locuitorii aceluiași sat, aceștia le transformă în terenuri de cultură, ceea ce avea să ducă la necesitatea, pentru săteni, de a apela la învoieli libere și pentru pășune; aceste lacune și deficiențe ale reformei agrare atrag necesitatea legiferării tocmelilor agricole, căci învoiala liberă, prevăzută de lege, dădea naștere la abuzuri; Kogălniceanu simțind nevoia unei reglementări, în spiritul legiurii lui Grigore Ghica, va dispune supravegherea tocmelilor de către administrație.

1865

26 ianuarie/7 februarie – 14/26 iunie Guvern C. Bosianu, constituit după demisia cabinetului Kogălniceanu.

5 iunie Iosif Vulcan fondează la Pesta revista literară și enciclopedică „*Familia*” care din 1880 va apărea la Oradea.

20 august/1 septembrie Se promulgă decretul imperial de închidere a Dietei din Sibiu și de anulare a legislației elaborate de aceasta în perioada 1863-1864; la 8/20 noiembrie se deschide la Cluj noua Dietă a Transilvaniei în care nobilimea maghiară își asigurase o situație preponderentă și care va vota la 24 noiembrie/6 decembrie încorporarea Transilvaniei în Ungaria.

1866

1866-1868 Criza europeană provocată de creșterea puterii Prusiei și de declinul Imperiului austriac (războiul austro-prusian și austro-italian din iunie-iulie) constituie conjunctura prielnică intensificării luptei de eliberare națională. Liberalii radicali, cu asentimentul Domnitorului Carol, consideră situația propice pentru o intervenție militară în provinciile românești din Imperiul habsburgic, pe fondul unor răscoale ale românilor de acolo. Dar, cu tot ajutorul acordat de România luptei de eliberare a maghiarilor și în ciuda tratativelor duse cu ei la București, aceștia refuză constant să cadă de acord fie și asupra autonomiei Transilvaniei. Conjunctura se arată favorabilă și obținerii independenței, vizându-se unirea eventuală a popoarelor din zonă într-o confederație balcanică, dar cu marcate rezerve din partea românească, care privea cu aprehensiune o schimbare a echilibrului existent între cele două imperii din Orientul Europei. În timpul guvernărilor liberale și conservatoare din deceniul următor se va duce o politică de stimulare a focarelor de agitație din Imperiul otoman, frunțașii mișcării de eliberare a bulgarilor pregătind o eventuală insurecție pe teritoriul României.

11/23 februarie Alexandru Ioan Cuza este silit să abdice. Se

institue o locotenență domnească formată din N. Golescu, Lascăr Catargiu și N. Haralambie, care va numi un guvern provizoriu.

11/23 februarie-10/22 mai Guvern I. Ghica – intern D. Ghica – externe I. Ghica – finanțe D. A. Sturdza P. Mavrogheni justiție I. Cantacuzino culte C. A. Rosetti război D. Lecca lucrări publice D. A. Sturdza

Cuza se autoexilează la Viena, apoi la Florența și moare la Heidelberg în 1873. Detronarea lui fusese determinată în principal de doi factori: 1. opoziția grupărilor conservatoare și radical liberale coalizate („monstruoasa coaliție”, a cărei platformă politică începând din 1860 era răsturnarea guvernelor moderate ale lui Cuza apoi, de la sfârșitul lui 1862, când se încheie alianța propriu-zisă, înlăturarea Domnitorului, înlocuirea lui cu un principe străin și restaurarea regimului constituțional, făcea și o intensă propagandă externă pentru obținerea acordului puterilor garante la perpetuarea Unirii după eliminarea lui Al. I. Cuza; cât de riscantă era înlăturarea Domnitorului se vede între altele din velleitățile Porții la o intervenție militară și din reactualizarea unui proiect mai vechi al lui Napoleon III, care oferea Austriei Principatele în schimbul Veneției). 2. criza regimului personal instituit prin lovitura de stat, manifestată prin opoziția crescândă a Adunărilor legiuitoare la ingerințele puterii executive.

26 februarie/10 martie – 1/13 aprilie Au loc lucrările Conferinței din Paris a celor șapte puteri garante privitoare la problema Principatelor, cărora le este recunoscută unirea și după încetarea guvernării lui Alex. I. Cuza, precum și dreptul de a alege un principe străin dintr-o dinastie europeană.

28 februarie/12 martie Adunările votează proiectul de organizare a gărzii civice, în scopul menținerii ordinii; garda urma să fie formată din locuitori ai orașelor, între 20 și 40 de ani, neieșiți la sorți pentru armata permanentă.

18/30 martie Este promulgată legea tocmelilor agricole (proiectată în termeni mai favorabili țăranilor, încă din ultimele luni ale guvernării lui Cuza). Se prevedea că toate tocmelile agricole trebuie legalizate de autoritățile comunale; neînțelegerile provenite din neîndeplinirea contractelor de lucrări agricole erau scoase de sub prevederile dreptului comun, legea stabilind ca ele să fie judecate de consiliul comunal, care avea și datoria de a-și pune imediat în aplicare hotărârile, putând recurge la sprijinul vătășeilor și al dorobanților. Legea îi obliga pe țărani să respecte învoielile contractate liber, însă sub constrângerea economică creată de insuficiențele împrumutării, și avea în esență menirea să le asigure marilor proprietari mâna de lucru necesară, în această fază de tranziție precipitată de la relațiile feudale la cele capitaliste.

1/13 aprilie Se constituie la București, din inițiativa lui C. A. Rosetti, Societatea Literară Română, for cultural panromânesc cu misiunea de a fixa ortografia și de a elabora o gramatică și un dicționar.

2/14-8/20 aprilie Se desfășoară plebiscitul pentru alegerea prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen pe tronul României.

28 aprilie/10 mai își începe activitatea noua Adunare legislativă (devenită ulterior Constituantă), majoritar conservatoare din cauza disensiunilor dintre principalele grupări liberale: moderații care sprijiniseră domnia lui Cuza și care vor fi împiedicați de toate grupările politice să intre în Adunare, moderații munteni grupați în jurul lui Ion Ghica, fracțiunea liberă și independentă din Moldova condusă de N. Ionescu și liberalii radicali grupați în jurul lui Ion Brătianu și C. A. Rosetti. Adunarea va aproba alegerea lui Carol de Hohenzollern consacrată prin plebiscit. Christian Tell, I. Heliade-Rădulescu, N. Ionescu ș.a. se opun, preconizând o domnie pământească.

10/22 mai Domnitorul Principatelor Unite, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen, Carol I, depune jurământ de Domnitor constituțional în fața Adunării deputaților, a locotenenței domnești și a guvernului provizoriu. Se înfăptuia astfel un mai vechi deziderat, formulat și în Adunările ad-hoc, dictat de necesitatea de a impune și consolida existența politică a Principatelor pe plan internațional.

11/23 mai -14/26 iulie Guvern de coaliție L. Catargiu

interne L. Catargiu

externe P. Mavrogheni

finanțe I. C. Brătianu

justiție I. Cantacuzino

culte C. A. Rosetti

război I. Gr. Ghica

lucrări publice D. A. Sturdza

1/13 iulie Se promulgă noua Constituție a României (în vigoare cu modificări -1879, 1884, 1917 – până în 1923); în virtutea ei statul ia oficial numele de România cu steagul albastru-galben-roșu; se instituie regimul monarhiei constituționale fără a se menționa dependența de Imperiul otoman;. Domnitorul, șef al puterii executive și al armatei, e socotit inviolabil (nonresponsabil), responsabilitatea revenind miniștrilor numiți de el, și deține drept de veto absolut în sancționarea legilor votate în prealabil de parlamentul alcătuit din Adunare și Senat; patru colegii censitare, primele două exclusiv moșierești, aleg Adunarea și două colegii, deosebite de primele, Senatul (doar 0,7% din populația țării figurând în rândul alegătorilor); se consfințesc: inviolabilitatea proprietății private, libertățile cetățenești, libertatea presei și a întrunirilor politice. Constituția avea la bază un proiect al cărui model era constituția belgiană în vigoare, la acea dată cea mai liberală constituție din Europa. Proiectul prevăzând o singură Adunare legislativă aleasă de trei colegii censitare și drept de veto suspensiv pentru Domnitor, va întâmpina o puternică opoziție conservatoare. Neînțelegerile pe marginea proiectului duc la constituirea unui „comitet compromisoriu”. Conservatorii reușesc să impună sistemul bicameral, dorit și de Domnitor și de puteri, și dreptul de veto absolut (de care de altfel Carol nu se va folosi niciodată), liberalii – largile libertăți individuale. Legea electorală era inclusă în Constituție pentru a nu putea fi modificată de Adunările ordinare, ci numai de o Constituantă. Liberalii mai obțin dreptul exclusiv al Adunării de-a vota bugetul. Sistemul electivității magistraturii este respins dar și inamovibilitatea magistraților. Articolul 7 din proiect, prevăzând că religia nu constituie un obstacol la naturalizare iar împământeniții se pot bucura de drepturi politice, întâmpină din motive economice opoziția Adunării și se votează o nouă redactare a articolului prevăzând că numai străinii de rituri creștine pot dobândi împământenirea. Cu tot ascendentul

politic acordat mării proprietăți funciare, Constituția din 1866 este o constituție esențialmente burgheză, întemeindu-se pe principiile proclamate de Revoluția Franceză. Regimul parlamentar astfel instituit intră în categoria sistemelor reprezentative parlamentare bazate pe preponderența guvernului, adică a puterii executive asupra celei legislative. Regele dispunea de formarea guvernului și de dizolvarea Adunărilor iar guvernul, prin ingerințe în alegeri, obținea Adunări majoritar guvernamentale, simple organe de ratificare a activității legislative a acestuia; soarta guvernului depindea de Domnitor, de la care primea puterea și care singur putea să i-o retragă devenind astfel arbitru al luptei dintre partide. Totuși mecanismul nu funcționa după bunul plac al șefului statului, măsurile pe care le lua depinzând și de presiunea crescândă a forțelor de opoziție

– aici rezidă explicația reală a manifestărilor antidinastice ale unor grupări politice ținute prea mult timp departe de putere

-, marea libertate a presei și a întrunirilor permițându-i să sondeze opinia publică și să sesizeze momentul în care era necesar să desemneze un nou șef de guvern.

15/27 iulie -28 februarie/12 martie 1867

Guvern de coaliție I. Ghica

interne I. Ghica

externe Gh. Știrbei

finanțe P. Mavrogheni

justiție I. Cantacuzino

culte C. A. Rosetti; I. Strat

război Ion Gr. Ghica; N. Haralambie; Th. Gherghel

lucrări publice D. A. Sturdza

7/19 august Concesionarea liniei ferate București-Giurgiu
companiei engleze John Trevor Barclay – John Stainforth.

11/23 octombrie Firman al Porții de investitură a lui Carol I,
prin care Turcia recunoaște unirea definitivă a Principatelor
și recomandă chiar ereditatea tronului.

1867

februarie în urma înțelegem de la hotelul Concordia între
liberalii radicali, liberalii fracționiști independenți și
liberalii moderați grupați în jurul lui M. Kogălniceanu se
constituie coaliția – dominată de liberalii radicali – Care va
răsturna guvernul I. Ghica și va deține puterea sub trei
guverne liberale. Liberalii radicali – gruparea cea mai
unitară, organizată și disciplinată, pe cale de a deveni un
partid puternic, pregătit pentru conducere – constituiseră la
București Societatea Amicii Constituțiunii, al cărei Comitet
politic central coordona activitatea a numeroase comitete
județene și locale și asociații secrete de tip revoluționar în
tradiția mazziniană și carbonară, recurgând la agitația
politică de masă și la presiunea populară asupra puterii.
Programul lor politic de perspectivă preconiza, explicit sau
nu: trecerea către o agricultură de tip capitalist, nu numai
în ce privește relațiile, ci și prin organizarea ei modernă
(investiții, modernizare tehnică, irigații etc.) pentru a
asigura țărănimii statutul de pătură socială cu o pondere
politică pe măsura rolului ei economic real, abolirea legii
tocmelilor agricole și a arendășiei, reducerea fiscalității

excesive, constituirea de credite pentru țărani pentru a-i sustrage exploatării uzurare, consolidarea și extinderea micii proprietăți, răspândirea învățământului elementar și profesional la sate, ridicarea nivelului sanitar în vederea creșterii demografice a țărănimii – toate aceste măsuri urmărind consolidarea statului Român modern și salvagardarea națiunii în ansamblul ei; sprijinirea printr-o politică protecționistă a dezvoltării industriei, comerțului și institutelor de credit naționale opunându-se ideii de dezvoltare naturală preconizată de conservatori, și celei a liberului-schimb, posibil numai între țări cu o dezvoltare economică de același grad. Această politică economică va favoriza dezvoltarea și consolidarea micii burghezii autohtone.

Fracțiunea liberă și independentă condusă de N. Ionescu, care controla Moldova și care va rămâne tot timpul la scară provincială, era tributară ideilor sociale ale unora dintre conducătorii revoluției social-politice din Transilvania, în special ale lui Simion Bărnuțiu; manifesta tendințe republicane, urmărea îngrădirea elementelor alogene pentru dezvoltarea potențialului economic al națiunii, precum și redistribuirea întregii proprietăți funciare, promovarea liberului-schimb în detrimentul protecționismului, considerat, împreună cu prohibițiile și monopolurile, neprielnice dezvoltării industriei și împovărătoare pentru consumator.

Liberalii moderați împărtășeau în mare ideile fundamentale ale liberalismului, mai ales pe cele economice, dar nu și tehnicile radicale de organizare și luptă politică.

17 februarie Se încheie acordul austro-maghiar asupra creării statului dualist Austro-Ungaria, împărțit în Cisleitania (Austria, cu capitala la Viena) și Transleitania (Ungaria, cu capitala la Pesta). Conte de Andrassy Gyula devine prim-ministru al Ungariei.

1/13 martie Apariția bimensualului „Convorbiri literare” la Iași, apoi la București (1875-1944).

1/13 martie -16/28 august Guvern de coaliție liberală C. A. Kretzulescu

interne Ion C. Brătianu

externe Șt. Golescu

finanțe Al. Vasescu

justiție C. A. Kretzulescu; Șt. Golescu

culțe D. Brătianu

război Th. Gherghel; G. Adrian

lucrări publice D. Brătianu

8 iunie împăratul Austriei, Franz Joseph I, se încoronează rege al Ungariei și sancționează legea încorporării Transilvaniei în Ungaria; la 12 iunie va abroga legile votate în Dieta de la Sibiu privitoare la egala îndreptățire a națiunii și a limbii Române.

august. Societatea literară, devenită Societate Academică, își inaugurează lucrările în sala Ateneului.

17/29 august -30 aprilie/12 mai 1868 Guvern de coaliție liberală Șt. Golescu

interne Șt. Golescu; I. C. Brătianu

externe Al. Teriachiu; Șt. Golescu
finanțe Ludovic Steege; Gr. Arghiropol; I. C. Brătianu
culte D. Gusti
justiție A. I. Arion; Gr. Arghiropol; A. I. Arion
război G. Adrian
lucrări practice D. Brătianu; Panait Donici

1868

1/13 ianuarie Apare la Sibiu revista „Transilvania”,
publicația ASTREI.

3 ianuarie Apare la Pesta, editată de Alex. Roman și I.
Poruțiu, revista „Federațiunea”.

1/13 mai – 15/27 noiembrie Guvern de coaliție liberală N.
Golescu interne I. C. Brătianu; A. I. Arion

externe N. Golescu
finanțe I. C. Brătianu
justiție A. I. Arion; C. Heraclide culte și instrucție
publică D. Gusti
război G. Adrian; I. C. Brătianu lucrări publice
Panait Donici

În timpul celor trei guverne de coaliție liberală (1/13 martie
1867-16/28 noiembrie 1868) se desfășoară o intensă activitate
legislativă; în domeniul agrar se reglementează aplicarea cu

strictețe a tocmelilor agricole, organizarea poliției rurale și obligativitatea asigurării ei în scopul apărării proprietății, modificarea legii vânzării domeniilor statului, prin care se favoriza moșierimea de toate categoriile, în special cea mică și mijlocie, și burghezia interesată în agricultură; se legiferează construirea drumurilor publice, acordarea pensiilor, organizarea ministerului de finanțe, a activității judecătorești, a armatei (prevăzându-se mobilizarea întregului potențial uman capabil de apărarea țării, cu cheltuieli reduse), înființarea unui impozit asupra băuturilor alcoolice, desființarea monopolului de stat asupra tutunului (pentru încurajarea exportatorilor), reglementarea perceperii impozitelor, adoptarea unui nou sistem monetar și fabricarea monedei naționale (se adoptă leul ca unitate monetară și sistemul monetar zecimal, bazat pe bimetalism). Se promulgă legea asupra construirii și exploatării liniei ferate Suceava-Roman, concensionată unui consorțiu anglo-austriac. Concesionarea liniei Roman-Vârciorova, în condiții oneroase pentru statul Român, consorțiului prusac Strousberg, impusă guvernului de Carol I, interesat de pătrunderea capitalului german în România și care va dispune, contrar prevederilor constituționale interzicând accesul străinilor în funcțiile publice, și numirea germanului Ambron în funcția de comisar pentru supraveghere al statului Român, va întâmpina o puternică opoziție în Adunări. Proiectul de lege electorală pentru interpretarea celei în vigoare și care urmărea prin întărirea colegiului III și desființarea Senatului consolidarea poziției burgheziei în Adunările legislative nu va fi sancționat de Senat.

16/28 noiembrie -1/13 februarie 1870 Guvern D. Ghica, de coaliție între conservatori și liberalii moderați:

interne M. Kogălniceanu; D. Ghica

externe D. Ghica; M. Kogălniceanu; N. Calimachi-

Catargiu

finanțe Alex. G. Golescu

justiție V. Boerescu; D. Ghica,; Gh. Gr. Cantacuzino

culte și instrucțiune

publică Al. Papadopol-Calimah; Al. Krezulescu; G. Mârzescu

război A. Duca; G. Manu

Liberalii radicali, care controlaseră trei guverne de coaliție, sunt siliți să se retragă de la conducere în primul rând sub presiunea puterilor garante, nemulțumite de: interesul radicalilor față de situația Românilor din Transilvania, tendința de emancipare a țării de sub suzeranitatea otomană, favorizarea acțiunii revoluționarilor bulgari pe teritoriul României, măsurile de îngrădire a poziției economice a evreilor; în al doilea rând, din cauza neconcordanței de vederi cu Domnitorul în privința organizării armatei și a neregulilor în funcționarea concesionării căilor ferate. În fapt radicalii urmăriseră să subordoneze monarhia scopurilor lor politice și, nereușind, vor dezlănțui un larg curent de opoziție antidinastică, mai ales în rândul păturilor sociale orășenești. Guvernul D. Ghica, deși venit la putere și cu asentimentul liberalilor radicali, va retrage din Adunări proiectele lor de legi, va dizolva Camera și va organiza noi alegeri care, strâns controlate de M. Kogălniceanu, ministru de interne, vor da o majoritate antiradicală.

7 decembrie Parlamentul maghiar votează legea naționalităților și legea învățământului, prin care se proclamă existența în Ungaria a unei singure națiuni, cea ungară, și a unei singure limbi oficiale, maghiare.

12/24 decembrie Se deschide agenția diplomatică Română la Viena, însărcinată cu reprezentarea intereselor României pe lângă guvernele de la Viena, Berlin și St. Petersburg.

1869

26 ianuarie/7 februarie Conducătorii politici ai românilor din Banat și Ungaria, reuniți la Timișoara, pun bazele Partidului Național al Românilor din Banat și Ungaria, de orientare activistă.

23-24 februarie – 7-8 martie Conducătorii politici ai Românilor din Transilvania, reuniți la Miercurea, întemeiază Partidul Național al Transilvaniei, de orientare pasivistă.

1870

2/14 februarie -24 martie/5 aprilie Guvern Alex. G. Golescu

interne Al. G. Golescu

externe Al. G. Golescu

finanțe I. Cantacuzino

justiție D. P. Vioreanu

culțe și instrucție G. Mârzescu

război G. Manu

lucrări publice D. Cozadini

După demiterea guvernului urmează aproape o lună de criză ministerială, simptom al crizei generale a regimului monarhiei constituționale.

20 aprilie/2 mai-14/26 decembrie Guvern conservator Manolache
Costache Epureanu interne M.C. Epureanu

externe P.P. Carp

finanțe C. Grădișteanu

justiție Al. Lahovari

culte și instrucție V. Pogor; P.P. Carp

război G. Manu

lucrări publice Gh. Gr. Cantacuzino

19 iulie Izbucnește războiul franco-prusian, care avea să se
încheie la 26 februarie 1871 cu înfrângerea Franței.

8/20 august Se declanșează și este imediat înăbușită mișcarea
antidinastică de la Ploiești, condusă de Al. Candiano-Popescu,
care proclamă detronarea lui Carol și instituirea republicii.
Evenimentul

se înscrie în lunga serie de violente manifestări
antidinastice ale liberalilor radicali și fracționiști care,
împreună cu alte elemente de opoziție, urmăresc, în speranța
că Germania va fi înfrântă în războiul cu Franța, răsturnarea
Domnitorului. Se recurge la campanii de presă, propagandă în
străinătate, acțiuni conspirative de proporții (se plănuise
declanșarea simultană a revoluției republicane în 7 orașe,
între care București și Craiova). Propaganda antidinastică se
folosea și de falimentul companiei Strousberg, devenit obiect
al unei anchete parlamentare.

noiembrie-decembrie Domnitorul Carol trimite suveranilor puterilor garante o scrisoare prin care le semnaleză dificultățile întâmpinate în guvernarea țării din cauza instituțiilor ei prea liberale și le cere ca la viitoarea conferință de la Londra să ia în considerare modificarea în sens restrictiv a sistemului politic din România. Concomitent Carol pregătește un memoriu preconizând înființarea unui Consiliu de Stat cu largi atribuții, restrângerea prerogativelor Camerei și a dreptului de vot, crearea unui Senat permanent cu membri numiți, limitarea libertății presei, desființarea gărzii civice. Alcătuit cu concurs conservator, memoriul este ferm respins de guvernul Ion Ghica. El va fi urmat, în ianuarie 1871, de o scrisoare a principelui Carol către un prieten fictiv, publicată în „Allgemeine Zeitung” din Augsburg și în care Domnitorul critica sever realitățile politice românești și își exprima intenția de a renunța la tron.

18/30 decembrie -11/23 martie 1871 Guvern Ion Ghica

interne I. Ghica

externe N. Gr. Racoviță; N. Calimachi-Catargiu

finanțe D. A. Sturdza

justiție D. Cariagdi

culțe și instrucție N. Gr. Racoviță

război E. Pencovici

lucrări publice D. Berindei

Guvernul îi e impus Domnitorului de către Corpurile

legiuitoare și reprezintă coaliția tuturor fracțiunilor din Camera ostile monarhiei.

1871

6/18 martie în urma unei anchete parlamentare, Camera adoptă hotărârea ca cei implicați în falimentarea concesiune Strousberg să fie urmăriți pe cale judiciară, în ciuda amenințărilor lui Strousberg că va ști, cu ajutorul guvernului german, să obțină despăgubirile considerabile pe care le reclama.

10/22-11/23 martie La sala Slătineanu, cu ocazia celebrării de către colonia germană din București a aniversării împăratului Wilhelm I și victoriei Prusiei în războiul franco-german are loc o violentă manifestare antigermană și antidinastică, poate nu organizată de liberalii radicali, așa cum aveau să o afirme în repetate rânduri, ci de conservatori, dar în atmosfera întreținută timp de doi ani de grupările antidinastice. Manifestarea, protestul consulului german și atitudinea primului ministru îl determină pe Domnitor, hotărât să părăsească țara, să abdice. Parlamentul, convocat în ședință secretă de fostul locotenent domnesc Lascăr Catargiu, se declară pentru menținerea principelui Carol pe tronul României, evitând astfel să expună țara unor grave complicații externe.

11/23 martie-4/16 aprilie 1876 Guvern conservator Lascăr Catargiu

interne L. Catargiu

externe G. Costa-Foru; L. Catargiu; V. Boerescu; L. Catargiu; I. Bălăceanu;

finanțe P. Mavrogheni; G. Gr. Cantacuzino; I. Strat

justiție N. Kretzulescu; G. Costa-Foru; Manolache Costache Epureanu;

Chr. Tell; Al. Lahovari

culțe și instrucție publică G. Costa-Foru; Chr. Tell;
V. Boerescu; T. Maiorescu; P. P. Carp război Chr. Tell;
I. Em. Florescu

lucrări publice N. Kretzulescu; G. Gr. Cantacuzino; Th. Rosetti; Al. Lahovari

Guvernul, o dată cu instalarea căruia se încheie perioada de instabilitate guvernamentală și parlamentară, de acomodare atât a grupărilor politice cât și a Domnitorului cu regimul monarhiei constituționale, rezulta din coalizarea fracțiunilor conservatoare: V. Boerescu și Dimitrie Ghica (cu ziarul „Presa”, devenit organul întregii coaliții), M. Costache Epureanu, I. Em. Florescu, Gr. M. Sturdza, Chr. Tell, N. Kretzulescu, P. Mavrogheni, G. Costa-Foru, Junimea (P. P. Carp, Th. Rosetti, Ion Strat, Titu Maiorescu etc.) și Jună dreaptă (Al. Lahovari, G. Gr. Cantacuzino, I. Cantacuzino etc.). Din cauza deosebirilor de vederi și interese și a veleităților de putere, coaliția rămâne o alianță la vârf a unor grupări politice care nu reușiseră încă să constituie un partid bine organizat, cu șef unic și un puternic organ de presă. Dincolo de nuanțele diverse, conservatorii militau pentru dezvoltarea organică și naturală a societății Românești, reprobând o evoluție precipitată și vizând adecvarea treptată a țării, prin stabilitate, ordine și dezvoltare culturală, la instituțiile constituționale. O tendință radicală se va manifesta prin Petiția de la Iași, redactată de un

„comitet politic al conservatorilor liberali”, prezidat de Gr. M. Sturdza, care cerea: suprimarea sau îngrădirea a numeroase libertăți politice, modificarea sistemului electoral prin

mărirea censului la toate colegiile, investirea Domnitorului cu dreptul de a numi 16 senatori, reînființarea pedepsei cu moartea, colonizarea cu germani etc. Petiția, neluată în considerare de guvernul Lascăr Catargiu, era semnată de 80 de conservatori, între care figurau, cu anumite rezerve, și junimiștii (cu excepția lui P. P. Carp).

13 martie Se semnează la Londra de către cele 7 puteri europene tratatul consemnând revizuirea stipulațiilor Tratatului de la Paris (1856) privitoare la regimul Mării Negre și al Dunării. Se reafirmă principiul închiderii strâmtorilor și se acordă Imperiului țarist, care denunțase încă din 1870 principiul neutralității Mării Negre, dreptul de-a deține flotă de război nelimitată și arsenale pe litoral. Se hotărăște prelungirea Comisiei Europene a Dunării cu 12 ani, condițiile reuniunii proiectatei Comisii riverane urmând a fi stabilite printr-o înțelegere a statelor riverane, inclusiv România și Serbia. Se manifestă și cu acest prilej tendința Austriei de-a obține un drept exclusiv asupra Dunării pe tot parcursul ei. Deși forul internațional refuzase să ia în discuție doleanțe de mai mică importanță ale României (consacrarea numelui țării de ex.), el reafirma principiul neintervenției în afacerile interne ale statului național Român.

18 martie Are loc insurecția proletariatului parizian, răsturnarea dominației burgheziei și instaurarea Comunei, proclamată oficial la 27 martie. La 21-28 mai Comuna este înăbușită în sânge de către guvernul Thiers, refugiat la Versailles.

august Se înființează societatea de asigurare Dacia, din inițiativa lui V. Boerescu și G. Costa-Foru.

14/26-15/27 august Are loc serbarea de la Putna. Tineri din toate provinciile Românești, constituiți într-un Congres al studenților Români de pretutindeni, au celebrat, într-o atmosferă de entuziastă solidaritate națională, 400 de ani de la sfințirea ctitoriei lui Ștefan cel Mare. Serbarea s-a bucurat de sprijinul financiar al lui Dimitrie Brătianu și V. Boerescu.

8/20 noiembrie Se desfășoară la Iași Congresul presei de nuanță liberală, prezidat de A. D. Holban, în vederea stabilirii unei conduite comune în presa fracțiunilor față de problemele cu care era confruntată țara. Congresul precedă o largă fuziune între fracțiunile liberale.

decembrie Se înființează Școala Superioară de Război.

1872

6/18 mai Se deschide agenția diplomatică Română la Berlin.

13/25 septembrie Se inaugurează oficial liniile Pitești-București-Buzău, Galați-Tecuci-Roman și Gara de Nord. Se deschide linia ferată București-Ploiești.

1873

16/28 martie Se deschide agenția diplomatică Română la Roma.

6 iunie Se încheie convenția de la Schonbrunn (Viena) între Alexandru II, împăratul Rusiei, și Franz Joseph I, împărat al Austriei și rege al Ungariei. La 23 octombrie aderă la convenție și Wilhelm I, împăratul Germaniei, constituindu-se Alianța celor trei împărați. Guvernul conservator român încercă o apropiere de cele trei puteri în vederea obținerii independenței pe cale

diplomatică. Liberalii radicali se opun, considerând că acestea reprezintă pentru România o primejdie mai mare decât Imperiul otoman în agonie și preconizând o solidă consolidare financiară a țării și pregătirea armatei pentru acțiune militară.

2/14 noiembrie Se remite reprezentanților puterilor garante la București nota ministrului de externe V. Boerescu privitoare la dreptul României de a angaja negocieri cu caracter economic cu alte state.

1874

24 martie/3 aprilie Se deschide agenția diplomatică Română la St. Petersburg.

aprilie Se înființează societatea de asigurare România, sub conducerea conservatorului moderat Dim. Ghica.

26 noiembrie Parlamentul maghiar votează o nouă lege electorală, prin care se fixează pentru Transilvania un cens

foarte ridicat care va exclude din rândul alegătorilor pe aproape toți românii.

1875

ianuarie–martie Se constituie coaliția de la Mazar Pașa (casa maiorului englez statornicit în România, Stephen Lakeman, fost ofițer în armata otomană sub numele de Mazar Pașa), prin care se pun bazele Partidului Liberal, mai târziu Național-Liberal, încheindu-se astfel o activitate începută din 1871. La 24 mai/5 iunie formațiunile I. C. Brătianu – C. A. Rosetti, M. Kogălniceanu, Ion Ghica, A. G. Golescu, G. Vernescu, fracțiunea liberă și independentă de la Iași și conservatorul dizident

D. C. Epureanu, subscriu programul cerând: respectarea Constituției inclusiv a legii electorale de către puterea executivă (Domnitor și guvern), o politică externă care să țină seama de interesele țării (mai ales economice); îmbunătățirea situației populațiilor rurale prin împroprietărirea unor categorii de populație, înființarea de școli la sate și aluziv intrarea tocnelilor agricole în competența dreptului comun, organizare și justiție în armată și abolirea legii milițiilor asupra populația rurală, scăderea sarcinilor contribuabililor prin scăderea cheltuielilor „publice”, descentralizarea administrației, magistraturii, clerului și corpului didactic, și avertizând că respectarea principiilor pactului fundamental poate „feri țara și instituțiile ei atât de excesele despotismului cât și de comoziunile violente ale răzburărilor populare”. Se alege un comitet format din 25 de membri, al cărui nucleu este puternicul grup al radicalilor.

22 iunie în urma proiectului avansat de V. Boerescu încă din 1873 și a unor complicate tratative cu Poarta și cu celelalte puteri garante, se semnează la Viena Convenția comercială Româno-austro-ungară pe 10 ani, pe principiul liberului-schimb, păgubitoare din punct de vedere economic, dar reprezentând o victorie politică în direcția dobândirii independenței. Convenția, votată de Camere în iulie, va fi aspru criticată de liberali care vor demisiona în masă din Corpurile legiuitoare în semn de protest.

9 iulie Izbucnește la Nevesinje, în Herțegovina, răscoala antiotomană care, în august, se va extinde și în Bosnia. Serbia și Muntenegrul trimit voluntari și arme. Se declanșează astfel criza orientală, care va dura până în 1878 și în contextul căreia guvernul Român va face demersuri diplomatice pentru obținerea neutralității și independenței României. Domnitorul Carol va considera posibilă numai rezolvarea pe calea armelor, cu concursul popoarelor direct interesate.

septembrie Au loc festivități organizate de Habsburgi la Cernăuți în vederea sărbătoririi a un secol de la încorporarea Bucovinei în Austria, prilej cu care se inaugurează și Universitatea din Cernăuți. Partidul Național-Liberal Român organizează manifestări în memoria Domnitorului Grigore Ghica, care protestase cu prețul vieții împotriva anexiunii.

decembrie Se înființează societatea de asigurare Unirea, din inițiativă liberală, fără sprijinul marilor comercianți și bancheri. Dintre cele trei societăți de asigurare înființate în acești ani, burghezia mare sprijinea Dacia și România, cea mijlocie și mică – Unirea.

15/27 martie Apare la București cotidianul „Timpul”, organ oficial conservator (1876-1884, 1889- 1900, 1919-1922), preluând rolul „Presei” lui V. Boerescu, care trecuse în opoziție. Nucleul organizatoric care va asigura apariția ziarului și-i va imprima orientarea ideologică îi numără pe: Lascăr Catargiu, I. Em. Florescu, P. Mavrogheni, G. Manu, C. Suțu, Al. Lahovari, T. Maiorescu, Th. Rosetti, A. Știrbei, V. Pogor, G. Filipescu, N. Drosu, Gr. Păucescu, G. Băleanu, I. Paciurea, A. Catargiu, P. Millo și Gr. Triandafil.

15/27 martie Se semnează la București Convenția comercială și de navigație româno-rusă, pe 10 ani.

31 martie/12 aprilie în urma destrămării coaliției conservatoare (paralel cu întărirea celei liberale), guvernul conservator Lascăr Catargiu demisionează, cu asentimentul Domnitorului, care vedea în conservatori o piedică în dobândirea independenței pe calea armelor. Legislația conservatoare (1871-1876): legea împrumutului domenal (împrumut intern dobândit prin ipotecarea a 381 domenii ale statului); legea pentru reînființarea monopolului tutunului; legea pentru instituirea taxei de timbru și înregistrare; legea asupra licențelor din domeniul comerțului și industriei băuturilor alcoolice; legea asupra convertirii datoriei flotante într-un împrumut perpetuu cu dobânda de 5%; legea pentru rezilierea concesiilor Strousberg și pentru preluarea concesiilor de către bancherii G. Bleichroder și A. Hansemann; legea pentru construirea liniei ferate de joncțiune Iași-Ungheni și legea joncțiunii cu căile ferate din Austro-Ungaria prin Predeal; legea pentru mai bună organizare a cadrelor superioare ale armatei; legea pentru modificarea legii de organizare a puterii armate din 1868 (se dispune organizarea armatei teritoriale unice, puternic centralizată, după model german); legea consiliilor județene (pentru punerea în acord a

legii similare din 1864 cu Constituția și legea electorală); legea sistemului electiv comunal (două colegii censitare la sate, patru la orașe; primarul fiind numit de puterea centrală se realiza o centralizare autoritară a administrației); legea de modificare a legii tocmelilor agricole care specifica în ce cazuri poate fi autorizată încheierea unei învoieli, precizând că numai învoielile astfel prevăzute pot fi legalizate de consiliile comunale și executate de administrație; se introducea clauza de solidaritate, se transformau dobânzile în obligații de învoieli agricole și se impunea obligativitatea ținerii unei evidențe scrise a învoielilor, pentru evitarea abuzurilor; măsurile, mult mai avantajoase pentru țărani, din proiectul de lege propus de Senat și sprijinit de L. Catargiu și M. Kogălniceanu, au fost respinse de Cameră, în ciuda marelui număr de deputați liberali, Camera va introduce răspicat și prevederea conform căreia se putea apela la sprijinul dorobanților pentru constrângerea țăranilor; legea asupra alegerii mitropoliților și episcopilor în vederea constituirii Sinodului Bisericii ortodoxe autocefale române; legea creditului funciar rural, credit funciar moșieresc constituit prin asocierea marilor proprietari, baza primei mari instituții de credit modern din România; crearea creditului funciar urban; legea vamală cu clauze protecționiste și orientată în direcția emancipării economice față de Poartă; se adoptă tarife generale; legea pentru încurajarea industriei zahărului etc. Legea pentru acoperirea deficitului bugetar din 1875 (prin emiterea de bonuri de tezaur de 16000000, plata lor urmând să se facă din împrumutul de 42 500 000 pe care guvernul fusese autorizat să-l contracteze în străinătate pentru construcții feroviare) și legea privind construirea la București a unei școli militare pregătitoare, ambele adoptate de Cameră, vor fi votate de Senat în timpul guvernului M. Costache Epureanu. Alte proiecte, ca înființarea Băncii Naționale, vor întâmpina o puternică opoziție liberală și nu se vor putea materializa.

4/I6 aprilie – 26 aprilie/8 mai Guvern de tranziție I. Em. Florescu

interne I. Em. Florescu

externe D. Cornea

finanțe Chr. Tell

justiție D. P. Vioreanu; D. Cornea

culțe și instrucție Al. Orăscu

război I. Em. Florescu

lucrări publice Th. Gherghel

27 aprilie/9 mai -23 iulie/4 august Guvern de coaliție liberală M. Costache Epureanu interne G. D. Vernescu

externe M. Kogălniceanu

finanțe I. C. Brătianu

justiție M. Pherekyde

culțe și instrucție Gh. Chițu

război G. Slăniceanu

lucrări publice M. Costache Epureanu

Sub acest guvern se votează credite pentru Ministerul de Război, necesare pregătirii armatei. Coaliția liberală de la Mazar Pașa începe să se destrame, o dată cu venirea la putere, liberalii radicali căutând să se debaraseze de elementele moderate.

25 mai/6 iunie Tineretul liberal se organizează în Uniunea

Democratică Română, sub conducerea lui Eugen Stătescu, apropiat prin idei de I. C. Brătianu.

iunie Alegerile pentru Cameră ca și cele parțiale pentru Senat, din mai, dau o majoritate zdrobitoare radical liberală, cu toată opoziția ministrului de interne G. Vernescu. G. Chițu și Simeon Mihălescu sunt aleși cu unanimitate, iar C. A. Rosetti și N. Fleva aproape cu unanimitate.

16/28 iunie Se remite Imperiului otoman și celorlalte puteri garante memoriul guvernului român, redactat de M. Kogălniceanu, prin care se cere: recunoașterea oficială a numelui de România, recunoașterea rangului diplomatic al agentului Român din Constantinopol, dreptul de a emite monedă cu efigia Domnitorului, dreptul de a acorda decorații și de a încheia convenții comerciale, reglementarea mai multor probleme de frontieră (printre care fixarea hotarului pe talvegul Dunării), dreptul de liberă navigație pe Dunăre, inviolabilitatea teritoriului Român, încheierea cu Imperiul otoman a unor convenții: comercială, de extrădare, poștală și telegrafică, ceea ce implica egalitatea între parteneri. Paralel cu acest memoriu Ministerul de Interne elaborează și pune în circulație materiale de propagandă pentru neutralitatea României. M. Kogălniceanu propune formarea unei comisii parlamentare căreia să-i fie supuse actele diplomatice, întrucât problemele externe erau foarte presante și hotărârile trebuiau luate, cu toată răspunderea, nu numai de guvern, ci și de parlament.

30 iunie Serbia și Muntenegru declara război Imperiului otoman cu sprijin rusesc neoficial. România oficial adoptă o politică de neutralitate, neoficial, deschide granițele pentru populația civilă din Serbia și permite trecerea spre Serbia a

sute de voluntari ruși.

iulie-august Deputatul Pantazi Ghica prezintă Adunării propunerea iscălită de 30 de deputați de a se institui o anchetă parlamentară pe lângă fiecare minister și prefectură; după discutarea în secțiuni, propunerea revine în Cameră semnată de 80 de deputați în frunte cu E. Stătescu;

se cere punerea sub acuzare a 11 miniștri conservatori, pentru violarea Constituției, abuz de putere, îngrădirea libertăților și risipa banilor publici. Primul-ministru M. C. Epureanu, exceptat de la darea în judecată, nereușind, ca și Domnitorul de altfel, să oprească acțiunea, își dă demisia;

Camera numește o comisie de anchetă formată din 7 membri: Anast. Stolojan, raportor, N. Ionescu, E. Stătescu, N. Fleva, D. Giani. D. Brătianu – președinte și N. Voinov – vicepreședinte demisionează și sunt înlocuiți cu G. Misail și E. Costinescu. Camera respinge propunerea de arestare a foștilor miniștri conservatori.

8 iulie Are loc întâlnirea secretă de la Relchstadt, între Franz Joseph I și Alexandru II, secondăți de ministrul de externe contele Andrassy și de cancelarul A. M. Gorceacov, în vederea stabilirii poziției celor două imperii în conflictul oriental. În eventualitatea înfrângerii Turciei, urma să se acorde Serbiei, Muntenegrului și Greciei independența și extinderi teritoriale, iar Bulgariei, Rumeliei și Albaniei autonomia. Constantinopolul devenea oraș liber. Imperiul habsburgic urma să împartă cu Serbia și Muntenegru, Bosnia și Herțegovina, iar cel țarist să ocupe sudul Basarabiei și regiunea Batum din Armenia.

24 iulie/5 august -24 noiembrie/6 decembrie 1878 Guvern I. C. Brătianu

interne G. D. Vernescu; I. C. Brătianu; C. A. Rosetti; M. Kogălniceanu

externe N. Ionescu; I. I. Câmpineanu; M. Kogălniceanu

finanțe I. C. Brătianu; D. A. Sturdza; I. C. Brătianu; I. I. Câmpineanu

justiție E. Stătescu; I. I. Câmpineanu; E. Stătescu

culțe și instrucție Gh. Chițu; I. C. Brătianu

război G. Slăniceanu; A. Cernat; I. C. Brătianu; A. Cernat

lucrări publice D. A. Sturdza; G. D. Vernescu; I. Docan; P. S. Aurelian; I. C. Brătianu

august La Sibiu are loc, din inițiativă austriacă, întâlnirea dintre o delegație guvernamentală română condusă de I. C. Brătianu și împăratul Franz Joseph I, prilej cu care partea română asigură Imperiul de dorința României de a duce o politică de bună vecinătate.

29 septembrie/11 octombrie Are loc întrevedere ruso-română la Livadia, (Crimeea), la care participă din partea română primul-ministru I. C. Brătianu, ministrul de război G. Slăniceanu ș.a., și din partea rusă împăratul Alexandru II, cancelarul Gorceacov, ministrul de război D. A. Miliutin și general Ignatiov, ambasadorul rus la Constantinopol. Se discută eventualitatea trecerii armatei ruse pe teritoriul Românesc în cazul unui război ruso-turc. Cum trecerea armatei țariste era inevitabilă, România urmărea să nu devină teatru de război, să obțină garanții în privința suveranității și a integrității teritoriale. Întâlnirea coincide cu o concentrare masivă a armatei române. Paralel se continuă

demersurile diplomatice pentru recunoașterea de către puterile occidentale a neutralității absolute a României. După întâlnirea de la Livadia, se vor continua tratative secrete neratificate de St-Petersburg, până la sfârșitul anului Imperiul țarist nefiind încă sigur de declanșarea războiului cu Poarta.

octombrie-noiembrie Se votează păstrarea mai departe a rezervelor sub arme și un credit de 4000000 pentru completarea armamentului.

11/23 decembrie Se deschide conferința reprezentanților puterilor europene la Constantinopol care, în vederea evitării conflictului militar, cere Porții să facă concesii popoarelor din Imperiu. În aceeași zi, pentru torpilarea conferinței, se promulgă, cu încurajarea Angliei, o constituție cu aparențe liberale, elaborată de Midhat Pașa. România și Serbia sunt declarate provincii privilegiate ale Imperiului otoman, ceea ce declanșează vehemente proteste din partea Parlamentului Român concretizate în moțiuni votate și trimise Porții și marilor puteri. Tratativele dintre puteri vor continua în vederea salvagădării păcii, însă fără succes.

1877

15 ianuarie Se încheie la Budapesta convenția secretă ruso-austro-ungară

Rusia consimte la ocuparea Bosniei și Herțegovinei de către Habsburgi, în schimbul neutralității în cazul unui război ruso-turc. Se stipulează ca cele două imperii să nu admită crearea unui mare stat slav în sudul Dunării.

aprilie-iunie Corpurile legiuitoare votează o serie de legi impuse de iminența războiului; legea rechizițiilor militare;

mobilizarea și constituirea milițiilor în corpuri active; modificarea legii gărzilor orășenești; suspendarea oricăror procese și urmăriri judecătorești pentru militarii aflați sub steaguri; executarea de către comunele rurale a lucrărilor agricole pentru rezerviștii chemați sub arme; acordarea de credite suplimentare Ministerului de Război; recrutarea corpului ofițeresc; legiferarea dreptului ofițerilor români din armate străine de a servi în armata Română și de a obține cetățenia română și dreptul la pensie. Pentru acoperirea deficitului bugetar și crearea de resurse suplimentare s-au luat unele măsuri financiare: taxa de 5% asupra salariilor, sporirea costului biletelor de tren și a taxei de timbru și înregistrare etc. S-au votat credite pentru armată până la un total de 19 833 131 lei, care urmau a fi acoperite cu bonuri de tezaur; cum procedaseră și alte guverne în situații similare se dispune emiterea de bilete ipotecare (prima hârtie monedă din România) în valoare de 26 260 000 lei, garantate cu proprietățile libere ale statului cu valoare cel puțin dublă, o măsură pozitivă care n-a adus inflație, înlesnind în schimb finanțarea războiului. Întrucât încasările statului prin plățile făcute de armata rusă au fost excedentare în a doua jumătate a anului 1877, biletele ipotecare au fost puse efectiv în circulație în 1878, cu ele achitându-se în primul rând rechizițiile pentru armată

3/15 aprilie M. Kogălniceanu preia din nou Ministerul de Externe.

4/16 aprilie Se semnează la București Convenția politică româno-rusă prin care guvernul român acceptă trecerea trupelor țariste pe teritoriul Românesc, iar cel țarist se angajează să garanteze integritatea și suveranitatea României. La convenția de principiu avea să se anexeze o convenție specială (26 de articole) care prevedea între altele; legătura dintre armata

rusă și autoritățile locale să fie mijlocită numai de comisarii români; toate cheltuielile să revină guvernului rus și să se plătească în aur; aprovizionarea trupelor să se facă la prețuri convenite; transportul trupelor să beneficieze de o reducere de 40%; unitățile militare imperiale să nu treacă prin București.

6/18 aprilie Se publică decretul de mobilizare generală a armatei Române încheiată la 15/27 aprilie. Trupele Române ocupă poziții defensive pe Dunăre. Totalul forțelor mobilizate se ridică la 100000 de oameni din care 58700, efectivul armatei de operații (1 602 ofițeri) cu 12300 de cai și 190 de tunuri. Sunt mobilizați pentru instruire 14000 de tineri din contingentul 1877.

10/22 aprilie Relațiile diplomatice dintre România și Poartă se întrerup.

11/23 aprilie Trupele țariste trec frontiera României înainte ca Adunările să fi votat Convenția Româno-rusă; trecerea și înaintarea nu fuseseră în prealabil comunicate guvernului, care se alarmează. Pe 12/24 aprilie guvernul dă un comunicat prin care se anunță intrarea trupelor rusești pe teritoriul României și se dau indicații prefectilor cu privire la atitudinea pe care trebuie s-o adopte; populația de la Dunăre e sfătuită să se retragă în interiorul țării. Armata rusă din Balcani va avea un efectiv de 330 000 de militari, cea turcă 200 000, plus flotila de pe Dunăre.

12/24 aprilie Imperiul țarist declară război Porții, căutând să lase impresia că este mandatar al marilor puteri. Începe

ofensiva din Caucaz. Domnitorul Carol și primul-ministru vor insista în cursul mai multor discuții purtate în aprilie-mai cu marele duce Nicolae, comandantul suprem al trupelor de operații din Balcani, ca armata Română să aibă peste Dunăre o bază proprie de acțiune și conducere națională, pentru ca la încheierea păcii contribuția României la victorie să poată fi apreciată în mod corect. Rusia țaristă va refuza inițial propunerea de colaborare militară, apoi, într-o a doua fază, va lăsa să se înțeleagă că ar dori o asemenea cooperare, cu condiția ca armata Română să fie comandată de marele duce Nicolae.

14/26 aprilie Corpurile legiuitoare se întrunesc în sesiune extraordinară pentru a aproba Convenția româno-rusă și a lua unele măsuri financiare cerute de necesitățile războiului. În mesajul de deschidere prezentat de Domnitor se amintea că toate stăruințele depuse pe lângă Poartă și celelalte puteri în vederea asigurării neutralității României au rămas fără rezultat; națiunea Română nu mai putea conta decât pe ea însăși; trecerea armatelor ruse fiind imperios necesară și hotărâtă, guvernul s-a preocupat de menținerea instituțiilor și drepturilor politice, de garantarea hotarelor țării și de luarea unor măsuri pentru ca trecerea trupelor să fie cât mai puțin împovărătoare pentru populație; în acest scop s-a impus încheierea Convenției româno-ruse. În urma unor aprinse discuții, Convenția a fost votată la 16/28 aprilie, cu o majoritate constituită din reprezentanți ai tuturor grupărilor politice.

21 aprilie/3 mai După ratificarea Convenției româno-ruse artileria turcă bombardează nu numai Brăila, unde erau trupe rusești, ci și Calafatul, Bechetul, Oltenița și Călărașii, unde trupele nu ajunseseră deși, la cererea Porții, guvernul Român, în speranța recunoașterii neutralității, acceptase să

retragă trupele de pe linia Dunării. Poarta, declarând pe Români drept rebeli, notifică pe cale diplomatică că sultanul dispune detronarea principelui vasal din România. Kogălniceanu va protesta pe lângă cabinetele europene, menționând că toate acestea nu sunt de natură a menține neutralitatea României.

26 aprilie/8 mai Artileria română de la Calafat deschide focul asupra Vidinului, ca replică la bombardamentele turcești.

29 aprilie/11 mai Adunarea votează intrarea în război a României împotriva Imperiului otoman, lăsând guvernului libertatea de a alege momentul declarării independenței de stat. Senatul ratifică hotărârea pe 30 aprilie/12 mai.

9-10/21-22 mai întrunit în sesiune extraordinară, Parlamentul Român proclamă independența de stat a României. Declarația de independență este citită de ministrul de externe M. Kogălniceanu. Se recomandă guvernului să facă demersurile diplomatice necesare recunoașterii și garantării noii stări de fapt pe plan internațional. Marile puteri nu vor recunoaște noul statut al României așteptând încheierea războiului. În aceeași zi, ca prime acte ale statului suveran român, Parlamentul votează înființarea ordinului Steaua României și anularea tributului către Poartă (914000 lei), acesta urmând a fi afectat întreținerii armatei. Dezbaterile s-au desfășurat într-o atmosferă de mare entuziasm popular.

17/29 mai Se constituie comitetul din Sibiu pentru ajutorarea soldaților români răniți în război. 350 de comitete similare declarate ilegale de autorități se vor organiza și vor activa în provinciile Românești din Imperiul austro-ungar.

19/31 iulie După un prim atac asupra Plevnei, respins cu mari pierderi pentru armatele țariste, marele duce Nicolae trimite Domnitorului Carol următoarea telegramă: „Turcii adunând cele mai mari mase de trupe la Plevna ne zdrobesc. Rog să faci fuziune, demonstrațiune și, dacă se poate să treci Dunărea cu armata după cum dorești între Jiu și Corabia. Demonstrațiunea aceasta este neapărat necesară pentru înlesnirea mișcărilor mele”. Analizând situația creată, guvernul Român și Marele Cartier General au acceptat ca armata Română să participe la marea bătălie de la Plevna, urmând să se discute detaliile de cooperare, cu stabilirea precisă a naturii relațiilor dintre cele două armate. Primele unități Române trec Dunărea și preiau paza podului de la Zimnicea.

23 iulie/4 august În urma trecerii Dunării se reorganizează întreaga armată activă Română;

armata de operații de sub conducerea generalului Al. Cernat e destinată acțiunilor din jurul Plevnei.

9/21 august în urma tratativelor purtate la Gornâi-Studen între Domnitorul Carol și țarul Alexandru II, în vederea reglementării cooperării celor două armate, cu respectarea individualității și unității de comandă a armatei Române, se hotărăște ca la Plevna să se constituie din trupele Române și ruse un singur corp, armata de vest, sub conducerea Domnitorului Carol, având drept șef de stat-major pe generalul Zotov. Paralel cu începerea acțiunilor militare se continuă tratativele diplomatice cu cabinetele europene.

27 august/8 septembrie – 31 august/12 septembrie Patru

asalturi succesive asupra Plevnei se soldează cu cucerirea redutei Grivița 1, din sistemul de apărare al Plevnei, și cu pierderea a 24% din efectivele româno-ruse angajate în cucerirea Plevnei. Plevna – punctul critic al frontului din Balcani – va fi încercuită și asediată.

7-9/19-21 noiembrie După lupte grele trupele române cuceresc cetatea Rahova.

15/27 noiembrie Se reia activitatea Adunărilor legislative. În cursul dezbaterilor s-a evidențiat necesitatea și importanța strategică a trecerii Dunării de către trupele Române în urma înfrângerii rușilor în fața Plevnei. Parlamentul este informat că, în eventualitatea eșecului campaniei ruse în sudul Dunării, otomanii intenționau să dicteze condițiile de pace la București, impunând stabilirea unei linii fortificate pe Prut, apărată de garnizoane turcești pe cheltuiala României, căreia i s-ar fi dublat tributul anual. M. Kogălniceanu informează că puterile europene s-ar fi opus acestor acțiuni, pe motiv că România însăși declarase război și se proclamase independentă; se impunea deci ca armata Română să contribuie efectiv la înfrângerea trupelor otomane. În cursul sesiunii parlamentare noiembrie-iulie 1878 se promulgă următoarele legi: deschiderea de credite extraordinare pentru armată; legea pentru asigurarea pensiei de urmaș pentru văduvele, copiii și părinții soldaților Români căzuți pe front sau deveniți invalizi; legea pentru înființarea pe seama statului a patru orfelinate pentru copiii victimelor războiului; legi pentru deschiderea unor credite extraordinare destinate întreținerii prizonierilor turci conform regimului de prizonierat din statele civilizate; credite pentru asanarea locurilor infestate de epidemii; plata rechizițiilor militare; scutirea pe viață a rezerviștilor luptători de unele contribuții către stat; scutirea de impozite directe pe 1877 a populației din

Calafat, Bechet, Giurgiu și Slobozia, care suferise cel mai mult de pe urma bombardamentelor otomane; măsuri în vederea aplicării articolelor 5 și 6 (împroprietărirea însurățeilor și valizilor), din legea rurală 1864, luate în urma interpretărilor și moțiunilor parlamentare cu privire la situația țărănimii, care ducea tot greul războiului (măsuri care vor face posibilă împroprietărirea ulterioară a 48 342 familii țărănești). În aceeași sesiune sunt puse în discuția Adunării următoarele proiecte de lege, ulterior votate: reorganizarea agențiilor diplomatice, prin care se modifica denumirea și definirea funcțiilor reprezentanților români în străinătate în funcție de noul statut al țării; reglementarea responsabilității ministeriale; interpretarea legii electorale din 1866 în sensul întăririi Colegiului III, în care să intre numai burghezia urbană (liberalii radicali avuseseră intenția să modifice legea electorală în sens mult mai democratic, dar puternica opoziție conservatoare era un semn că nu sosise încă momentul unei asemenea reglementări); legea prin care bancherilor care aveau relații cu străinătatea li se scădeau patentele de la 1400-300 la 900-200 de lei, egalizându-le astfel cu cele ale bancherilor cu activitate internă; legea asupra organizării comunale, cu prevederi administrative și electorale care să facă din comune nucleul organizării politice generale (în locul celor două colegii ale legii din 1874 se propunea un singur colegiu și se întărea descentralizarea); legea pentru instituirea unui consiliu superior al armatei sub președinția ministrului de război, menit să asigure, prin mijlocirea unei comisii permanente cu atribuții legislative și de control, o conducere colectivă a armatei.

28 noiembrie/10 decembrie Trupele Române cuceresc puternicele redute de la Opanez, din sistemul de apărare al Plevnei, luând prizonieri 7000 de ostași turci. După o tentativă nereușită de a sparge încercuirea printr-un atac

puternic, generalul Osman Paşa se predă colonelului român

Cerchez și semnează capitularea armatei turce de la Plevna, compusă din 40 000 de soldați, 10 generali, peste 130 de ofițeri superiori, 2000 de ofițeri inferiori și dotată cu 74 de tunuri.

1878

Apare ziarul „Binele public”, editat de gruparea liberalilor moderați din jurul lui G. Vernescu.

Prin desprinderea unei părți din fracțiunea liberă și independentă se formează la Iași gruparea liberalilor moderați, sub conducerea lui G. Mârzescu, V. Conta, Gr. Cobălcescu, Gr. Buicliu, D. Brândza ș.a., cu organul de presă „Steaua României”. Conservatorii considerau drept adevărat conducător al grupării pe M. Kogălniceanu.

Se constituie în jurul ziarului „Timpul” prima organizație conservatoare care își desfășoară activitatea în baza unui statut. Acesta cuprindea prevederi privitoare la modalitatea de subvenționare a „Timpului”, acorda drept tuturor susținătorilor materiali ai ziarului de verificare a gestiunii și de fixare a orientării lui prin desemnarea, din rândul lor anual a 4 reprezentanți care să colaboreze cu 3 delegați ai fondatorilor ziarului (A. Știrbei, P. Mavrogheni, C. Suțu, T. Maiorescu, Th. Rosetti) în cadrul comitetului de redacție al cotidianului. Nu toți conservatorii vor fi mulțumiți de orientarea ziarului; P. Mavrogheni și

D. P. Carp combat linia agresivă contra Domnitorului și

colaborarea cu M. Costache Epureanu.

ianuarie Consiliul de Miniștri al României îl trimite pe colonelul Eraclie Arion la Cazanlâc spre a trata cu delegații Porții condițiile armistițiului și preliminariile păcii între România și Imperiul otoman; se preciza că va fi nul și neavenit orice act care ar privi România și la a cărui elaborare ea nu va fi participat; directorul cancelariei diplomatice a Marelui Cartier General al armatei imperiale ruse îi pune în vedere primului-ministru român să transmită la St. Petersburg vederile sale privind bazele păcii. Curtea imperială rusă transmite guvernului român prin intermediul generalului Ion Ghica, agentul diplomatic Român la St. Petersburg, „intenția de a relua partea Basarabiei până la Chilia; în compensație România va primi Delta Dunării și Dobrogea până la Constanța”, guvernul țarist precizând că este pentru o înțelegere bilaterală La Viena ambasada imperială rusă afirma că retrocedarea a fost convenită între guvernul român și cel rus; M. Kogălniceanu protestează, precizând că știa din iulie 1877 de înțelegerea de la Reichstadt, prin care retrocedarea era convenită între cele două guverne imperiale și nu între guvernul țarist și cel Român. La mijlocul lui ianuarie generalul Ignatiev are o întrevvedere la București cu I. C. Brătianu și M. Kogălniceanu pentru reglementarea raporturilor între România și Rusia, dar problemele litigioase nu pot fi soluționate, rămânând ca ele să fie supuse discuției marilor puteri. În contextul încordării relațiilor dintre Imperiul austro-ungar și Imperiul țarist, care nu mai era dispus să respecte înțelegerile bilaterale anterioare războiului, se spera ca integritatea teritorială a României să nu fie afectată. Conflictul dintre cele două imperii va fi aplanat de cancelarul Bismarck care va pacifica și relațiile încordate dintre Anglia și Rusia țaristă.

12/24 ianuarie După un atac violent, trupele române ocupă Smârdanul, punct important al sistemului defensiv al Vidinului.

15/27 ianuarie Artileria română de pe amândouă malurile Dunării deschide foc masiv asupra Vidinului.

19/31 ianuarie Se semnează armistițiul ruso-româno-turc.

februarie-iunie Se dezvoltă în prezența miniștrilor interpelări parlamentare provocate de știrea. că unele din condițiile de pace avansate Porții ar afecta integritatea teritorială. a României. Primul-ministru declară că „niciodată națiunea romana nu va consimți nu la cesiunea, dar nici la schimbul unei părți din teritoriul său”. în Corpurile legiuitoare se votează moțiuni în sensul acesta, comunicate agențiilor diplomatice Române. Dezbaterile continuă și m lunile următoare în ședințe publice, dar mai ales secrete, și iau o turnură critica în aprilie, când deputați și senatori critică concentrările de trupe țariste în preajma Bucureștilor și amenințările cancelarului Gorceacov de a ocupa țara și a dezarma armata Română în cazul când guvernul ar mai protesta împotriva prevederilor Păcii de la San-Stefano. Proclamația lui Gorceacov ilustrează cu prisosință intențiile guvernului de la Petersburg. „Locuitori ai Bucureștiului, complicațiile politice survenite în ultimul timp fac indispensabilă ocuparea temporară a orașului București de către trupele armatei imperiale ruse. Generalul locotenent contele Olsufiev este numit guvernator militar iar colonelul Tugenhold, locțiitor al guvernului militar al orașului, iar pe toată durata ocupației este declarată starea de asediu. Armata imperială nu vine ca inamic...”. Se hotărăște rezistență militară în Oltenia și nord-vestul Munteniei și retragerea Domnitorului și guvernului la

Craiova. În perspectiva Congresului de pace de la Berlin, Corpurile legiuitoare încurajează activitatea diplomatică a guvernului în direcția admitterii României la lucrările Congresului. În acest context, I. C. Brătianu cere Camerei să voteze retragerea acțiunii intentate foștilor miniștri din guvernul conservator.

19 februarie/3 martie Se semnează la San-Stefano preliminariile de pace ruso-turce, prin care se recunoaște independența României, Serbiei și Muntenegrului și autonomia Bulgariei, Bosniei și Herțegovinei; Dobrogea este cedată Rusiei, care își rezerva dreptul de a o remite României în schimbul județelor din sudul Basarabiei; articolul 8 prevede că trupele de ocupație ruse din Bulgaria își vor păstra comunicațiile prin România.

vara Intră în vigoare regulamentul pentru executarea articolelor 5 și 6 din legea rurală din 1864, articole privitoare la împrăștierea însurățeilor și valizilor, de pe moșiile statului, acțiune pregătită încă în 1876, dar întreruptă de izbucnirea războiului.

1/13 iunie-1/13 iulie Se desfășoară lucrările Congresului internațional de pace de la Berlin, consacrat revizuirii Tratatului de la San-Stefano. România participă numai cu titlu consultativ, prin audierea unei delegații alcătuită din I. C. Brătianu și M. Kogălniceanu, care înaintase în prealabil Congresului un memoriu cuprinzând cererile României; Congresul recunoaște independența României și dreptul ei asupra Dobrogei – inclusiv Mangalia și Silistra – și Deltei Dunării; județele Bolgrad, Cahul și Ismail sunt reanexate de Imperiul țarist; recunoașterea independenței României era condiționată pe de o parte de acceptarea acestor modificări teritoriale, pe de alta, ca și cea a Serbiei, de prevederea ca drepturile politice și civile să nu fie condiționate de cultul religios. Această imixtiune în treburile interne ale unor state independente se datora în mare parte presiunilor exercitate, pe durata întregii crize orientale, de Alianța izraelită, care

urmărea apărarea intereselor populației evreiești din întregul Imperiu otoman și care, în acest scop, zădărnicea încheierea de convenții comerciale și de credit între statele balcanice în plină conflagrație și Europa occidentală. În 22 iunie M. Kogălniceanu transmite în țară că delegația română a refuzat să se supună verdictelor Congresului și că „țara are întreaga libertate de a se pronunța”. Lucrările Congresului vor reglementa regimul Dunării în sensul dorit de Austria – constant preocupată din interese economico-politice de a monopoliza fluviul și în plus îngrijorată de noua situație de stat riveran creată Rusiei țariste. Se menține regimul de liberă navigație în virtutea căruia se impun dărmașia tuturor forturilor de pe malurile fluviului în aval de Porțile de Fier și interzicerea navigației bastimentelor de război pe aceeași porțiune. Austro-Ungaria obține dreptul de-a efectua lucrările de la Porțile de Fier și de-a percepe taxele necesare pentru acoperirea cheltuielilor. Comisia Europeană, din care urma să facă parte și România, este menținută, extinzându-i-se competența până la Galați, în completă independență față de autoritatea de stat. Brațul Chilia intră sub controlul absolut al Rusiei. Membrii Comisiei Europene asistați de reprezentanți ai statelor riverane le revine sarcina de-a elabora un regulament de navigație și poliție fluvială aplicabil numai pe porțiunea Porțile de Fier- Galați și asemănător celui deja existent pentru Dunărea maritimă.

11 septembrie Agenția diplomatică Română de la Viena este ridicată la rangul de legăție, prima legăție Română din străinătate. În următorii doi ani statul Român va avea legații la: Petersburg, Atena, Belgrad, Sofia, Roma, Bruxelles, Berlin, Londra, Paris.

15/27 septembrie Se deschide sesiunea Corpurilor legiuitoare, destinată mai ales dezbaterii prevederilor Tratatului de la Berlin. La 27 februarie/11 martie 1879 Adunarea deputaților votează o moțiune (cu o majoritate de 71 de voturi contra 19) în care se declară oportunitatea revizuirii articolului 7 din

Constituție, privitor la condițiile de împământenire și implicit de dobândire a drepturilor politice. Parlamentul va mai legifera: legea referitoare la neînstrăinarea pământurilor țărănești primite în 1864, datorată inițiativei lui C. A. Rosetti (posesorii loturilor țăranilor împrăprietăriți trebuiau să restituie aceste loturi în schimbul unei despăgubiri invers proporțională cu beneficiile aduse în perioada înstrăinării); legea suplimentară privitoare la consulatele Române precum și la administrația centrală a Ministerului Afacerilor Străine; legea privind înființarea Academiei Române. Se respinge proiectul privitor la lărgirea acțiunii de împrăprietărire de pe moșiile statului a țăranilor care luptaseră în războiul de independență.

octombrie În urma evacuării sudului Basarabiei Rusia recunoaște independența României.

8/20 octombrie Dobrogea și Delta Dunării intră oficial în componența României; autoritățile Române preiau administrația noii provincii la 14/26 noiembrie.

25 noiembrie/7 decembrie-10/22 iulie 1879 Guvern I. C. Brătianu

Interne externe finanțe justiție

culțe și instrucție război

lucrări publice

1. C. Brătianu
2. I. Câmpeanu
3. A. Sturdza Eug. Stătescu
4. Cantili

5. C. Brătianu; N. Dabija

6. Pherekyde

decembrie Comisia Europeană desemnată să traseze în Dobrogea granița româno-bulgară votează ocuparea de către România a avanpostului de la Arab-Tabia, în virtutea prevederilor Tratatului de la Berlin, care stipula desființarea sistemului defensiv al Silistrei; trupele Române ocupă fortificația, dar se retrag peste doi ani, când, în urma încordării relațiilor diplomatice dintre România și Imperiul țarist, comisia revine la sfârșitul lui 1879 asupra hotărârii luate.

1879

Începe construirea liniei ferate Buzău-Mărășești, prima executată de statul Român (va fi inaugurată la 18/30 octombrie 1881).

Se termină construirea căii ferate Ploiești-Predeal.

Se deschide la București sucursala agenției de presă Havas, prima agenție de presă din România.

mai încep alegerile pentru Adunarea Constituantă (Camerale de revizuire), care urma să modifice Constituția din 1866 conform prevederilor Tratatului de la Berlin.

22 mai Parlamentul ungar votează o nouă lege școlară (legea Trefort) vizând maghiarizarea populațiilor din Transilvania

prin instituirea obligativității predării limbii maghiare pe teritoriul aparținând Ungariei.

11/23 iulie – 9/21 aprilie 1881 Guvern I. C. Brătianu

interne M. Kogălniceanu; I. C. Brătianu; Anast. Stolojan; Al. Tenachiu

externe V. Boerescu

finanțe D. A. Sturdza; I. C. Brătianu; I. I. Câmpineanu; I. C. Brătianu

justiție Anast. Stolojan; D. Giani

culțe și instrucție N. Kretzulescu; V. Boerescu; V. Conta

război D. Lecca; G. Slăniceanu

lucrări publice I. C. Brătianu; N. Dabija

5/17 august Se încheie convenția româno-austro-ungară privind joncțiunea celor două rețele feroviare la Vârciorova.

7 octombrie Tratat secret de alianță germano-austro-ungar împotriva Rusiei țariste și a Franței, baza blocului militar al puterilor centrale.

13/25 octombrie Se votează legea de revizuire a articolului 7 din Constituția României, care prevede acum că „Diferența de credințe religioase și confesiuni nu constituie o piedică spre a dobândi drepturile civile și politice și a le exercita”; legea de revizuire mai stabilea modul de împământenire, care

era individual, naturalizarea în bloc neacordându-se decât evreilor care participaseră la războiul de independență, în număr de aproximativ 900. Se urma astfel linia unei evoluții firești a legislației naționale, dar cu sentimentul că România fusese supusă unor grave ingerințe în treburile sale interne.

26 noiembrie/6 decembrie Italia recunoaște independența României.

1880

Chestiunea Dunării

Dacă după Congresul de la Berlin Austro-Ungaria fusese preocupată de-a întări autoritatea Comisiei Europene în opoziție cu interesele Petersburgului și amânase crearea Comisiei riveranilor, începând din 1880 va acționa în vederea obținerii controlului între Porțile de Fier și Galați prin intermediul preconizatei comisii. Conflictul româno-austro-ungar va domina timp de trei ani toate dezbaterile Comisiei Europene a Dunării legate de reglementarea navigației în aval de Porțile de Fier. În sesiunea mai-iunie 1880 a Comisiei un comitet alcătuit din delegații Austro-Ungariei, Germaniei și Italiei prezintă un anteproiect de statutare a regimului de navigație între Porțile de Fier și Galați prevăzând crearea unei comisii mixte însărcinată cu executarea și supravegherea aplicării regulamentului de navigație și poliție fluvială pe Dunărea de Jos, compusă din câte un delegat al fiecărui stat riveran și unul al Austro-Ungariei cu funcția de președinte permanent și dispunând de vot preponderent Comisiei Mixte urmau să-i fie subordonați nu numai inspectorii și subinspectorii însărcinați cu controlul navigației, ci și căpitaniii tuturor porturilor prin scoaterea lor de sub

autoritatea teritorială. Tot în competența ei urma să intre și aprobarea construirii oricărui fel de stabiliment pe malurile fluviului precum și judecarea în ultimă instanță a diferitelor contestații și litigii legate de navigația fluvială. În plus Comisia Mixtă putea modifica „după nevoi” orice clauză a regulamentului de navigație. Anteproiectul odată aplicat ar fi afectat grav suveranitatea statelor riverane. Neobținând adeziunea unanimă în Comisia Europeană a Dunării prin opoziția României, demersul Austro-Ungariei va rămâne fără rezultat. România susținea teza ca supravegherea aplicării regulamentului de navigație fluvială să intre în competența Comisiei Europene iar executarea acestuia să rămână un atribut al fiecărui stat riveran în parte. Căutând, în condițiile internaționale existente, să nu ajungă la o ruptură cu Puterile Centrale, guvernul Român va angaja tratative directe cu dubla monarhie, în schimbul acceptării acesteia în Comisia Mixtă, căutând să obțină renunțarea la votul preponderent. Austro- Ungaria, încurajată de Germania, nu va înțelege să cedeze în fața României.

ianuarie Frațiunea liberală condusă de Gh. Vernescu, liberalii sinceri, de orientare politică mai conservatoare, părăsește partidul liberal, constituindu-se ca gruparea politica autonomă, cu organ de presă „Binele public”. Programul noii formațiuni publicat în aprilie și semnat și de N. Ionescu, șeful fracțiunii libere și independente de la Iași, prevedea: respectarea Constituției, îmbunătățirea soartei țăranilor prin învățământ și justiție, fondarea unor instituții de credit rural pentru sprijinirea marilor producători de cereale preocupați de prelucrarea industrială a produselor agricole, descentralizare, formarea unui corp competent de funcționari, trecerea efectivă la învățământul primar gratuit și obligatoriu, promovarea învățământului profesional, îmbunătățirea situației corpului didactic. Colaborarea strânsă a fracțiunii libere și independente cu

conservatorii anunță viitoarea fuzionare a grupării G. Vernescu cu conservatorii.

Încep lucrările de rectificare și adâncire a cursului Dâmboviței – conform planurilor arhitectului Gr. Cerchez – încheiate în 1883. Dispar brațele secundare și ostroavele, se taie coturile iar tranșeea adâncă săpată de la Ciurel la Abator va feri orașul de inundații.

16/28 ianuarie Legea pentru înființarea Casei de Economii.

29 ianuarie/10 februarie Se votează legea privind răscumpărarea de către statul român de la Societatea acționarilor a căii ferate Roman-Vârciorova după tratative îndelungate și sub presiunea Germaniei care condiționa recunoașterea independenței de acceptarea răscumpărării căii ferate, preluată după falimentul Strousberg de un grup de bancheri din anturajul cancelarului Bismarck.

3/15 februarie Conservatorii, la inițiativa lui M. Costache Epureanu, încep să-și organizeze structurile de partid, publică un statut și un program (de altfel foarte vag) și înființează la București un Club politic central, al cărui președinte este M. Costache Epureanu și, în perspectivă comitete locale (structuri organizatorice de inspirație liberală). Clubul va subvenționa și editarea ziarului „Timpul”, al cărui prim-redactor este numit M. Eminescu. M. Costache Epureanu neprezentând, prin oscilațiile lui între partide, suficiente garanții de stabilitate politică, nu reușește să atragă înlăuntrul noii structuri de partid câteva dintre cele mai marcante personalități conservatoare printre care P. P. Carp, D. Ghica, G. Gr. Cantacuzino și Gr. M. Sturdza. Gr. M. Sturdza va constitui Partidul Democrației

Naționale, având drept organ de presă „Democrația națională” și preconizând o politică externă orientată în direcția unei alianțe cu Imperiul țarist. V. Boerescu și Dim. Ghica, conservatori moderați, evoluaseră anterior, prin concepțiile lor economice, către partidul liberal și intraseră în sfera de influență a lui I. C.

Brătianu. Junimiștii au manifestări parlamentare proprii și atitudine rezervată față de acțiunile extra-parlamentare ale conservatorilor, inclusiv constituirea Clubului conservator, la care totuși aderă în bloc.

8/20 februarie Germania, Anglia și Franța recunosc independența de stat a României.

25 februarie/9 martie O comisie de anchetă a Senatului își dă verdictul, declarându-l nevinovat pe Simeon Mihălescu, acuzat de-a fi aprobat furnizorului armatei ruse Warszawski să facă transporturi peste Dunăre cu atelaje românești rechiziționate și țărani proprietari ai acestora.

9/21 martie Legea pentru organizarea Dobrogei

30 martie/11 aprilie Adunarea deputaților, la propunerea lui D. Giani, votează acordarea lui C. A. Rosetti a unei pensii de 1 000 de lei pe lună, reversibilă, la moartea titularului, asupra soției, plus suma de 150 000 lei plătibili imediat cu titlu retroactiv (propunerea mai fusese făcută în 1868, dar C. A. Rosetti refuzase).

17/29 aprilie Din inițiativă guvernamentală se votează legea pentru înființarea unei bănci de scont și emisiune, Banca Națională a României, cu un capital de 12 000 000 lei, cu privilegiul exclusiv de a emite monedă; o treime din acțiuni sunt deținute de stat, restul de particulari, între care un loc important ocupă oameni de afaceri legați de cercurile partidului liberal. Primul director al Băncii, Teodor Mehedințeanu, va fi urmat de Eugeniu Carada.

21 noiembrie/3 decembrie Se semnează la Sigmaringen actul de familie prin care prințul Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen, nepot de frate al lui Carol I, devine moștenitorul prezumptiv al tronului României.

decembrie Se publică comunicatul privitor la devalorizarea cu 12,5% a rublei și retragerea cursului ei legal în România, urmând ca până la 31 decembrie 1881 rublele în circulație să fie primite de casele statului, pentru demonetizare.

3/15 decembrie Atentatul lui I. Pietraru asupra lui I. C. Brătianu; vor fi implicați în proces membri ai Partidului Democrației Naționale, ceea ce-l va determina pe Gr. M. Sturdza să dispună dizolvarea grupării și desființarea organului ei de presă,

„Democrația națională”.

1881

Chestiunea Dunării.

În contextul apropierei între Imperiul austro-ungar și cel țarist, finalizată prin alianța celor trei împărați, guvernul român va căuta să prevină o înțelegere pe seama României pe de o parte prin grăbirea proclamării regatului – care va avea loc în martie și nu în mai – iar pe de alta printr-o poziție mai conciliantă în chestiunea Dunării. În martie România acceptă crearea Comisiei Mixte sub rezerva subordonării acesteia Comisiei Europene. Dar dacă actul adițional referitor la regimul Dunării maritime întrunește unanima adeziune (deși, României lezându-i-se suveranitatea și se aplica un regim diferit de cel aplicat Rusiei sau, anterior anului 1878, Imperiului otoman), problema Comisiei Mixte rămâne iar în suspensie din cauza opoziției Marii Britanii delegatul englez, colonelul Siborne condiționând acceptarea creării comisiei riveranilor în formulă austro-ungară de posibilitatea Comisiei Europene de-a cenzura orice decizie a preconizatului organism la cererea guvernelor interesate, poziție evident menită să extindă autoritatea Comisiei Europene.

Anteproiectul Barrère. În acest context delegatul Franței în Comisia Europeană, Camille Barrere, propune o soluție de compromis între proiectul austro-ungar și cel englez. În Comisia Mixtă care urma să rămână sub președinția reprezentantului dublei monarhii urma să mai figureze încă un membru al Comisiei Europene ca delegat al acesteia. În ordinea alfabetică a nomenclaturii franceze a statelor (Allemagne, Autriche-Hongrie, France...) fiecare stat reprezentat în Comisia Europeană ar fi făcut parte timp de 6 luni și din comisia statelor riverane. Astfel Austro-Ungaria și România ar fi avut periodic în Comisia Mixtă câte două voturi. Oricum regulamentul pentru sectorul Porțile de Fier-Galați urma a fi aprobat de Comisia Europeană. Proiectul favoriza tot Austro-Ungaria deoarece în cursul primului an de funcționare a Comisiei Mixte, când s-ar fi luat cele mai importante decizii, Germania și Austro-Ungaria ar fi fost delegatele Comisiei Europene în Comisia Mixtă. Între timp România, în necunoștință de cauză până în septembrie cu privire la proiectul Barrere –

negocierile secrete între Franța, Austro-Ungaria și Anglia pe baza proiectului începuseră în iulie -, urmarea evoluția relațiilor dintre Austro-Ungaria și Anglia, susținând pe cale diplomatică dreptul fiecărui stat riveran de-a executa regulamentul de navigație în apele sale teritoriale. Ținând seama de condițiile internaționale și de experiența Congresului de la Berlin, guvernul procedase cu multă prudență în demonstrarea punctului său de vedere fără să cedeze în fondul problemei Austro-Ungariei. În țară, în urma desvăluirilor din presă (aprilie) cu privire la concesiile făcute de guvern Austro-Ungariei, se declanșează furtunoase dezbateri în jurul chestiunii Dunării. Mesajul tronului din 15/27 noiembrie, în care guvernul, sub presiunea opiniei publice, își preciza, de data aceasta public, poziția față de chestiunea Dunării, făcând aluzie directă la greutățile create de autoritățile austro-ungare comerțului român de vite „sub pretext de epizotie”, provoacă întreruperea relațiilor diplomatice între cele două state. Guvernul va prezenta scuzele publice reclamate de Austro-Ungaria fără a abdica însă de la opoziția făcută creării Comisiei Mixte.

Apare „Națiunea”, organ de presă al fracțiunii liberale condusă de Dumitru Brătianu cu vederi deosebite de cele ale guvernelor I. C. Brătianu; până în 1884 gruparea nu va susține necesitatea înlăturării guvernului, ci va critica corupția și incompetența administrației, instabilitatea ministerială, excesul de centralizare, abuzul de putere – care provoacă disensiuni înăuntrul partidului – și va propune ca puncte de program: dezvoltarea industriei autohtone prin aplicarea protecționismului vamal, îmbunătățirea producției agricole țărănești prin sprijinirea ei de către stat, dezvoltarea învățământului rural. Din 1884 fracțiunea va milita pentru răsturnarea guvernului, acceptând ideea alianței tactice cu alte grupări de opoziție, liberale ori conservatoare, fără contopirea cu ele; o primă apropiere este aceea de gruparea M. Kogălniceanu.

Politica guvernamental-liberală de protecționism vamal, excluzând reinstituirea regimului de porto franco pentru care militau gălățenii, provoacă în orașul de la Dunăre o puternică campanie antiguvernamentală al cărei ecou se va face ziarul

„Vocea Covurluiului” organ de presă al unei puternice formații conservatoare.

Se înființează Bursa din București, prima bursă de valori din România.

1/13 ianuarie Titu Maiorescu publică în „Deutsche Revue” un articol care exprimă tendințele junimiștilor de orientare a politicii externe a României către puterile centrale, poziție indicând iminenta ruptură de partidul conservator și o apropiere de politica externă a lui I. C. Brătianu. La rândul său, I. C. Brătianu, abil în a dezorganiza opoziția și a-și asigura colaborarea forțelor ei mai redutabile, îi va „menaja” pe junimiști încă din 1879. Proiectele lor de legi (legea majoratului prevăzând inalienabilitatea și indivizibilitatea micii proprietăți țărănești prin moștenirea ei numai de către fiul mai mare sau reprezentantul său direct – decembrie 1879 – sau legea pedepsirii celor care-și interpuneau numele la cumpărarea de imobile rurale pentru persoane care nu aveau acest drept – decembrie 1880 -) nu vor fi direct respinse, ci trimise „spre discutare” în secții, promotorii legilor respective putând spera în continuare dezbaterile și legiferarea lor.

27 ianuarie/8 februarie I. C. Brătianu încearcă să formeze un guvern de coaliție cu junimiștii, pentru proclamarea Regatului.

Junimiștii, fără popularitate și aderenți, și deci neputându-se lipsi, în cazul unei guvernări, de sprijinul conservatorilor din Parlament, prezintă cererea Clubului conservator, cerere respinsă sub motivul că nu era adresată

întregului partid, care, abordat, ar fi reclamat într-o coaliție guvernamentală poziții cheie în mecanismul politic, inacceptabile pentru I. C. Brătianu.

13/25 martie Titu Maiorescu dezvoltă în Parlament o interpretare adresată primului-ministru în legătură cu necesitatea luării de măsuri severe împotriva mișcării socialiste. Socialiștii, care încercaseră în aceeași lună să aniverseze 10 ani de la proclamarea Comunei din Paris, fuseseră supuși unor severe represii: arestări, expulzări, destituiri din funcții. Titu Maiorescu considera că a venit timpul ca guvernul să imprime politicii interne o direcție mai compatibilă cu consolidarea monarhiei și vedea în ideologia socialistă, fără a-i înțelege, ca mulți alți oameni politici, rațiunile sociale, o primejdie împotriva ordinii stabilite. Dacă N. Ionescu făcea distincție între nihiști și socialiști, apreciind că mișcarea socialistă nu primejduia instituțiile țării, P. P. Carp recunoștea în nașterea socialismului simptomul unui dezechilibru social remediabil prin reformele socio-economice conservator-junimiste care stăteau sub imperativul stăvilirii procesului de proletarizare a țării. Mișcarea socialistă din România apăruse din anii anteriori războiului de independență și se dezvoltase treptat paralel cu dezvoltarea proletariatului. La Iași, București și în alte orașe activau cercuri socialiste. Se depuneau eforturi în vederea creării unei organizații politice pentru gruparea forțelor revoluționare și intensificarea activității acestora. Dr. Russel publica în 1880 Un studiu -psihanalitic urmat de câteva comentarii psihice – program al mișcării cuprinzând revendicări democratice pașoptiste dar preconizând desființarea proprietății private și trecerea mijloacelor de producție „în proprietatea colectivă a grupurilor agricole și industriale ale muncitorilor”. Pe linia orientării către principiile socialismului științific era promovată ideea caracterului logic al dezvoltării sociale, se făceau aprecieri critice asupra statului și partidelor burgheze, constituției în vigoare etc. Prin strădaniile cercurilor socialiste apăreau

ziarele „Basarabia” – 1879, „România viitoare” – 1880. „Înainte” – 1880, toate suprimate de guvern până în 1881. Din 1880 se va intensifica procesul pătrunderii marxismului în gândirea socialistă din România. Măsurile represive luate de guvern împotriva mișcării socialiste din Iași în martie 1881 vor stânjeni temporar dezvoltarea ei dar în același timp vor atrage atenția opiniei publice asupra noului curent ideologic.

14/26 martie Parlamentul votează transformarea României în Regat, acțiune precipitată de I. C. Brătianu datorită în special chestiunii Dunării; pentru conservatori măsura era oportună în contextul mișcării socialiste (de care ei legau și atentatul lui Pietraru asupra primului-ministru și, pe plan extern, asasinarea țarului Alexandru II –1/13 martie).

30 martie/11 aprilie P. P. Carp prezintă în Parlament, cu ocazia discutării bugetului, liniile directoare ale programului politic junimist, marcând și prin aceasta tendința de separare a junimiștilor de conservatori. Definind democratizarea României ca o democratizare forțată, de sus în jos, nu efectul dezvoltării sociale, P. P. Carp consideră momentul 1881 ca punct maxim al democratizării. Se impune în etapa imediat următoare imperativul consolidării acestui stadiu prin măsuri organizatorice: garantarea micii proprietăți prin legea majoratului și modificarea legii tocmelilor agricole, în vederea constituirii unei trainice țărăniști capitaliste; reorganizarea meșteșugarilor în corporații, pentru asigurarea dezvoltării unui precapitalism industrial; inamovibilitatea magistraturii, în scopul scoaterii acesteia de sub fluctuațiile și înrâuririle politice; condiții severe de admisibilitate pentru funcționarii de toate gradele; scutirea comunelor rurale de povara multelor sarcini fiscale și administrative, care împiedicau concentrarea forțelor interne în vederea

dezvoltării lor organice. „Noua eră” de reorganizare socială a României este considerată de junimiști indispensabilă dezvoltării intensive și consolidării regimului existent. Unele dintre propunerile lui Carp vor intra în viitoarea legislație liberală.

aprilie–iunie Se votează legea asupra soldei militare, însoțită de un minuțios regulament, codul de justiție militară și regulamente pentru organizarea școlilor militare. Bazată pe principiul unei accentuate centralizări, organizarea armatei, în care regele avea un rol hotărâtor, era de inspirație prusacă.

7/19 aprilie Se votează legea prin care președintele Consiliului de Miniștri putea fi ministru fără portofoliu; opoziția vedea în lege manifestarea tendinței de întărire a autorității centrale, ea reprezentând într-adevăr începutul politicii de mână forte, ilustrată și de votarea, în aceeași zi, a legii pentru expulzarea străinilor, destinată în special eliminării militanților socialiști.

10/22 aprilie-8/20 mai Guvern Dumitru C. Brătianu

interne Eug. Stătescu

externe D. Brătianu

finanțe N. Dabija: D. A. Sturdza

justiție M. Pherekyde culte și instrucție V. A. Ureche

război C. Slăniceanu

lucrări publice N. Dabija

Schimbarea de guvern datorată demisiei lui I. C. Brătianu era probabil o manevră politică menită să deschidă calea către o

guvernare radical liberală omogenă.

30 aprilie/12 mai – 2/14 mai Are loc la Sibiu conferința cercurilor electorale românești din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, în care se hotărăște unificarea într-un partid a românilor din Imperiu – Partidul Național Român din Transilvania; programul proclamă ca tactică politică „activismul” (participarea la viața politică) și propune ca obiective recâștigarea autonomiei Transilvaniei, dobândirea dreptului de a folosi limba română în administrație și justiție, revizuirea legii naționalităților, extinderea dreptului de vot. Vincențiu Babeș este ales președinte, Gheorghe Barițiu este însărcinat cu redactarea unui memoriu. Guvernanții maghiari încearcă să opună acestui partid unul moderat, condus de mitropolitul Miron Românul și înființat în martie 1884, cu „Viitorul” ca organ de presă progubernamental.

mai-iunie Se creează Casele de credit agricol, stăvilirea ruinării țăranilor prin exploatarea uzurară (dobânzile ajunseseră până la 50%) intrând în vederile liberalilor încă din 1878. În fapt, noua lege va fi mai puțin favorabilă țăranilor cât arendașilor, numai ei având posibilitatea de a împrumuta pe baza ipotecării inventarului agricol și a recoltei.

10/22 mai Sărbătorirea publică a proclamării Regatului.

9/21 iunie -19/31 martie 1888 Guvern I. C. Brătianu

interne C.A. Rosetti; I. C. Brătianu; Gh. Chițu; I. C. Brătianu; Radu Mihai; C.

Nacu

externe Eug. Stătescu; D. A. Sturdza; I.I. Câmpineanu, I. C. Brătianu; M.

Pherekyde

finanțe I. C. Brătianu; Gh. Chițu; G. Lecca; C. Nacu; D. A. Sturdza

justiție M. Pherekyde; Eug. Stătescu; Gh. Chițu; Eug. Stătescu; Gh. Chițu; N.

Voinov; I. I. Câmpineanu; C. Nacu; Eug. Stătescu; D. Giani
culțe și instrucție V. A. Ureche; P. S. Aurelian; Gh.
Chițu; D. A. Sturdza; C. Nacu război I. C. Brătianu; G.
Angelescu; I. C. Brătianu; Șt. Fălcoianu; I. C.

Brătianu; Al. Angelescu; I. C. Brătianu

lucrări publice N. Dabija; D. A. Sturdza; Radu Mihai; P. S. Aurelian

agricultură, domenii, industrie, comerț D. Câmpineanu; A. Stolojan; I. C. Brătianu; V. Gheorghian; N. Gane

iulie Se înființează Creditul Mobiliar Român și Societatea de Construcții și Lucrări Publice.

august Conflict de frontieră între România și Austro-Ungaria, în comitatul Trei-Scaune. Se instituie o comisie mixtă de arbitraj.

11/23 august Se publică în „Monitorul oficial” Regulamentul de aplicație a legii pentru înființarea de spitale rurale.

noiembrie În urma agravării fricțiunilor pentru conducere înăuntrul partidului conservator, demisionează din partid, în bloc, junimiștii și partizanii lor. Tendințele de apropiere ale grupării junimiste, sub conducerea lui P. P. Carp, de liberalii de la guvern se accentuează. P. P. Carp, numit în noiembrie 1882 ministru plenipotențiar la Viena, ca expert în relațiile Orient- Occident și implicațiile lor în zona balcanică, pune bazele unei alianțe secrete între România și puterile centrale. Până în 1884 încercările de a constitui o coaliție guvernamentală între liberali și junimiști vor eșua din motive complexe, care, într-o perspectivă mai largă, se concentrează în jurul faptului că I. C. Brătianu nu putea să cedeze junimiștilor poziții de putere care i-ar fi alienat, prin rezultatele lor, sprijinul partidului său, cel care îi asigura anvergura politică și baza electorală necesară stabilității regimului și căruia se vedea silit de altfel să-i facă concesii continue; cât despre junimiști, ralierea lor relativă la linia guvernamentală se va datora unei platforme ideologice comune.

11/23 noiembrie „Telegraful” informează cititorii că M. Eminescu urma să fie înlocuit la conducerea „Timpului” cu Gr. Păucescu, probabil datorită orientării spre liberali a junimiștilor.

1882

Chestiunea Dunării.

În sesiunea Comisiei Europene a Dunării din primăvara anului 1882 reprezentantul României, colonelul Pencovici, este singurul care se mai opune proiectului Barrere. Cunoscând dorința puterilor europene de-a proroga mandatul Comisiei Europene, care, conform hotărârii Conferinței de la Londra, expira la 24 aprilie 1883, Austro-Ungaria condiționase

adeziunea ei de acceptarea mult discutatei Comisii Mixte așa încât marile puteri cedaseră. Delegatul României va prezenta un contraproiect care avea la bază dreptul statelor riverane de-a executa regulamentul de navigație și poliție fluvială combinat cu cel de larg control și supraveghere „al Europei” și care ferea statele țarmurene de orice amestec în afacerile lor interne. Cum prin poziția României Comisia Mixtă nu va întruni nici de astă dată unanimitatea voturilor, regulamentul, conform dorinței statelor interesate în depășirea impasului, urma să facă obiectul unei conferințe a marilor puteri care trebuia să se întrunească oricum, conform Tratatului de la Berlin, pentru a decide soarta Comisiei Europene.

La 24 ianuarie/5 februarie 1882 C. A. Rosetti părăsește guvernul, iar în 31 martie/11 aprilie își dă demisia din funcția de președinte al Camerei. Ceea ce avea să fie, din 1884, fracțiunea rosettistă începe să se manifeste cu o nuanță de dizidență încă din 1876. Prezentarea în cursul anilor a unor proiecte de legi radicale (colegiu unic, electivitatea magistraturii, modificarea legii tocmelilor agricole, libertatea presei și a individului etc.), măsurile de aceeași orientare pe care le ia, în calitate de ministru de interne, în anii 1878-1881, precum și frecvențele proteste împotriva abuzurilor guvernamentale, îl fac pe C. A. Rosetti progresiv indezirabil ca factor de guvernământ. Începând din 1882 scrie articole critice la adresa guvernului (în dezacord cu acesta și din cauza orientării politicii externe către puterile centrale), rămânând însă în partid și prieten public al lui I. C. Brătianu, deși acesta se arăta puțin dispus să facă concesii ideologiei radicale de inspirație pașoptistă. În noiembrie 1884 C. A. Rosetti afirmă că nu se mai consideră membru al partidului încă din 1881, iar o scrisoare din ianuarie 1885 atestă și ruperea relațiilor personale cu I. C. Brătianu. Gruparea rosettistă (G. Panu, Gr. Serurie, D. Giani,

Pană Buescu, P. Grădișteanu, V. A. Ureche etc.) se destramă în aprilie 1885, după moartea lui C. A. Rosetti.

Începe campania de presă în jurul modificării legii electorale, declanșată de „Românul” lui C. A. Rosetti, care se pronunță pentru colegiul unic. D. Brătianu propune în „Națiunea” contopirea colegiilor I și II, conservatorii și liberalii sinceri se opun oricărei modificări a constituției.

Joncțiunea la Predeal a liniilor ferate din Regat cu cele din Transilvania.

Apare la Sibiu, în română, maghiară, germană și franceză, Memorialul explicativ al lui G. Barițiu, prima publicație de acest fel adresată străinătății și care cuprindea atât prezentarea istorică a problemei românești din Transilvania, cât și motivarea cu argumente a revendicărilor românilor.

24 ianuarie Se înființează la București, cu sprijinul lui C. A. Rosetti, societatea „Irredenta română” („Carpații”), care avea să demaște și să combată până în 1918 politica de deznaționalizare a popoarelor nemaghiare din Ungaria.

14/26 mai Se votează modificarea legii tocmelilor agricole. Proiectul, depus în ianuarie de C. A. Rosetti, a fost obiectul unor vii discuții, mai ales în jurul oportunității unei legi speciale într-o chestiune care ar fi putut rămâne în competența dreptului comun. În fapt, inexistența unei mici proprietăți țărănești consolidate, care să se poată sustrage subordonării economice față de marea proprietate, impunea existența unei legi speciale, care să preîntâmpine abuzurile, punct de vedere susținut de C. A. Rosetti, M. Kogălniceanu, P.

P. Carp și I. C. Brătianu. Principalele modificări ale legii vor viza: suprimarea responsabilității solidare a țăranilor contractanți și a executării silite prin organe militaro-polițienești, reducerea termenului pentru tocmelele privitoare la muncile agricole de la 5 la 2 ani, rezervarea a 2 zile pe săptămână pentru munca țăranului pe ogorul său. Față de proiectul C. A. Rosetti se mai introduceau următoarele prevederi:

multiplicarea categoriilor de învoieli asupra cărora se aplica legea, prelungirea termenului tocmelelor pentru fânețe de la 2 la 5 ani; în cazul în care proprietarul întârzia ridicarea dijmei (ceea ce împiedica ridicarea recoltei țăranului) primarul și doi consilieri comunali erau obligați să opereze dijmuirea în timp util, pentru a împiedica deteriorarea produselor.

1/13 iulie Statul român răscumpără calea ferată Cernavodă-Constanța și portul Constanța de la compania engleză căreia îi fuseseră concesionate de Turcia.

noiembrie-aprilie 1883 Legislație. Modificarea legii recrutării din 1876, pentru cuprinderea unui număr cât mai mare de cetățeni în armata permanentă, avându-se în vedere toate categoriile sociale și profesionale; repunerea în vigoare, cu modificări, a legii comunale din 1864: constituirea colegiului comunal unic, statuarea alegerii primarilor din comunele urbane și rurale de către consilierii comunali. Intră în dezbatere proiectul pentru modificarea sistemului de alegere a consiliilor comunale. La 22 decembrie/2 ianuarie este prezentată în Parlament propunerea de revizuire a Constituției pentru stabilirea unei concordanțe între textul constituțional și noua situație a statului român, devenit regat, după ce în prealabil se constituise o comisie

parlamentară pentru stabilirea articolelor din Constituție care urmau să fie revizuite, dezbaterile dezvăluind că nu există o opinie unitară în această privință între membrii partidului liberal; se preciza că devenise necesară și modificarea sistemului electoral, impusă de necesitatea unei mai largi participări la viața politică. Se constituie Ministerul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor; se promulgă legea pentru modificarea sistemului de alegere a consiliilor județene; numărul de colegii se reduce la trei, prin contopirea colegiilor I și II, se accentuează separarea funcțiilor administrative de diverse alte atribuții oficiale, precizându-se că nu sunt eligibili salariații statului și comunei, primarii, persoanele care aveau contracte pentru lucrări ale județului; se precizează atribuțiile consiliului județean și lucrările pentru care era necesară aprobarea guvernului; se promulgă legea asupra administrației armatei, cu noi regulamente privind funcționarea serviciului de intendență și al celui sanitar; se promulgă legea pentru remunerarea corpului didactic, prin care se măreau salariile și se fixau gradațiile de vechime, care permiteau majorarea retribuției din 5 în 5 ani, cu 15, 30, 45 și 60%; se stabilesc condițiile de pensionare.

decembrie „Timpul” și „Binele public” anunță concomitent că înțelegerea dintre conservatori și liberalii sinceri era un fapt împlinit. Unificarea opoziției va fi precipitată de anunțurile „Românului” privitoare la intențiile liberalilor guvernamentali de a modifica Constituția. Încă de la începutul anului 1881 conservatorii salutau, prin „Timpul”, constituirea clubului „Binelui public” și prezența la inaugurare a conducătorilor fracțiunii libere și independente. În 1882 „Timpul” și „Binele public” își prezentă și aprobă reciproc articole de critică la adresa guvernului.

Chestiunea Dunării. Are loc Conferința de la Londra (februarie-aprilie), la care participă numai marile puteri, reprezentanții statelor riverane, România, Serbia, Bulgaria, nefiind acceptați decât cu vot consultativ. Guvernul român protestează, declarând că nu se simte obligat să se supună hotărârilor Conferinței. Prin Tratatul încheiat la 10 martie se hotărăște prelungirea mandatului Comisiei Europene încă 21 de ani și extinderea competenței acesteia până la Brăila. Brațul Chilia va fi practic scos de sub autoritatea Comisiei Europene. Se adoptă pentru porțiunea Porțile de Fier – Brăila regulamentul de navigație și poliția fluvială elaborat în sesiunea din primăvara anului 1882 de Comisia Europeană. Proiectul Barrere ce constituia ultima parte a documentului va suferi unele modificări: se prevede ca statele membre ale Comisiei Mixte să nu mai poată fi reprezentate în acest organism și ca delegate ale Comisiei Europene și se statuează ca numirea și remunerarea subinspectorilor de navigație să intre în competența autorităților teritoriale. Guvernele de la București și Sofia refuzând să ia în considerare prevederile Tratatului, acestea nu au putut fi puse în practică. O dată începute negocierile între București, Berlin și Viena referitoare la aderarea României la Tripla Alianță, Austro-Ungaria va înceta să mai insiste asupra creării Comisiei Mixte.

1/13 ianuarie Se constituie la Paris un grup revoluționar român (Vintilă C. A. Rosetti, Alex. A. Bădărău, Constantin Mille, Vasile G. Morțun și alții de inspirație socialistă, care editează, începând de la 1/13 februarie, „Dacia viitoare”.

25 februarie/9 martie Are loc la Sibiu, sub președinția lui G. Barițiu, o adunare de protest împotriva celei de a doua legi școlare promulgate de guvernul maghiar, care accentuează caracterul maghiar al învățământului secundar.

20 aprilie/2 mai În urma emiterii în 7/19 martie a decretului de convocare a Camerelor de revizuire, încep alegerile

parlamentare, în contextul intensificării mișcării de opoziție; se formează o coaliție electorală între conservatori, liberalii sinceri și liberalii moldoveni („opoziția unită”); din 134 de mandate de deputați și 50 de mandate de senatori opoziția obține 12 mandate. Camerele de revizuire se deschid la 10/22 mai.

iunie Se constituie un comitet de conducere a opoziției fără contopirea formațiilor politice coalizate. I. M. Florescu este însărcinat cu președinția unui subcomitet care avea să redacteze programul opoziției.

3/15 iunie La Iași se inaugurează statuia lui Ștefan cel Mare, în prezența Regelui. P. Grădișteanu ține un discurs cu aluzii la provinciile românești încorporate de imperiile vecine. Austro-Ungaria cere explicații. „Monitorul oficial” dezmente parțial, atribuind aserțiunile mai grave exagerărilor presei.

26 august/7 septembrie Are loc, la Gastein, întâlnirea dintre I. C. Brătianu și cancelarul Bismarck, urmată de întâlnirea, la Viena, cu contele Kalnoky, ministrul de externe al Austro-Ungariei, în vederea încheierii tratatului de alianță româno-austro-ungar, care se va semna la 18/30 octombrie și la care Germania va adera în aceeași zi. Apropierea României de Puterile Centrale constituie reacția la politica activă a Imperiului țarist în sud-estul Europei. Alianța va obliga guvernul român la acceptarea unor relații economice preferențiale cu Austro-Ungaria și Germania. Deși convenția va rămâne secretă, linia generală a guvernului în politica externă și implicațiile ei economice devin obiectul unor violente atacuri din partea opoziției, care se va ocupa intens de situația românilor din Transilvania.

15/27 septembrie Apare în „Buletinul oficial” anteproiectul majorității liberale privitor la modificarea legii electorale și la regimul presei; anteproiectul este atacat în lunile următoare, de pe poziții opuse, de conservatori și de liberalii rosettiști.

1884

martie Se constituie, prin fuzionarea conservatorilor, a liberalilor sinceri și a fracțiunii libere și independente, Partidul Liberal-Conservator. „Timpul” și „Binele public” își încetează apariția și sunt înlocuite prin ziarul „România”.

14/26 aprilie Apare la Sibiu ziarul politic și cultural „Tribuna”, condus între 1884 și 1886 de I. Slavici; ziarul a avut un rol important în lupta de eliberare națională a românilor din Transilvania.

19/31 iulie Apare la Iași ziarul „Lupta”, organ al grupării liberal-radicală condusă de G. Panu.

9/21 iunie Se adoptă modificările intervenite în Constituția României. Noua lege electorală mărind ponderea burgheziei bancare, industriale și comerciale în Adunările legiuitoare, prevedea: mărirea numărului deputaților de la 130 la 183 și al senatorilor de la 70 la 140, reducerea numărului colegiilor pentru Cameră (de la 4 la 3) prin unirea colegiilor I și II, preponderent moșierești și scăderea censului la colegiul I (1 200 lei, cu prevederea că venitul poate fi nu numai rural, ci și urban, ceea ce înlesnea intrarea în acest colegiu al burgheziei mari); colegiul II exclusiv orășenesc cuprindea: alegătorii cu impozit minim de până la 25 de lei votând indirect, printr-un reprezentant la 50 de alegători, și alegătorii direcți, cu un venit de la 25 la 1 200, precum și categoria alegătorilor scutiți de cens; colegiul III cuprindea alegătorii de la sate, de la un impozit oricât de mic până la 1 200 lei venit, care votau prin delegați. Colegiul I pentru Senat cuprindea alegători cu un venit de minimum 2 000 de lei anual, la care se adăugau unele categorii scutite de cens;

colegiul II cuprindea alegători cu un venit de între 1 000 și 2 000 de lei și posesori ai unor diplome de doctor în științe. Noua Constituție modifica în sens parțial liberal, parțial restrictiv, și regimul presei, interzicând arestul preventiv

dar prevăzând judecarea delictelor de lez-majestate de către tribunalele ordinare, ceea ce constituia o îngrădire a libertății comparativ cu judecarea de către jurați precum și suprimarea prevederii de desființare permanentă a cenzurii. Se modificau titulaturile conform noii situații de Regat a țării, se desființa garda civică, se prevedea aplicarea Constituției în Dobrogea prin legi speciale, inalienabilitatea pe 32 de ani a pământurilor foștilor clăcași, ale însurățeilor și ale țăranilor care cumpăraseră pământ de pe moșiile statului.

10/22 iunie Se votează legea creării Domeniului Coroanei (12 proprietăți ale statului, însumând 128 286 ha). După adoptarea noii Constituții și a acestei legi liberalii radicali, în frunte cu C. A. Rosetti, demisionează din Corpurile legiuitoare, ceea ce consacră ruptura definitivă dintre C. A. Rosetti și I. C. Brătianu. „Românul” rămâne organul de presă al liberalilor radicali. I.

1. Brătianu va edita cotidianul „Voința națională”.

20 august/1 septembrie Apare la București, din inițiativa lui Luigi Cazzavillan, ziarul de informații „Universul”, primul mare cotidian românesc, care avea să apară, cu unele întreruperi, până în 1953.

noiembrie Au loc alegeri din care rezultă un parlament fără opoziție prin neparticiparea coaliției conservator-liberale și invalidarea unor mandate; singura grupare tolerată de I. C. Brătianu în parlament sunt junimiștii, cu care va spera în continuare să poată colabora. Evidenta tendință de întărire a regimului autoritar va provoca o intensă campanie antidinastică a opoziției de toate nuanțele, care avea să dureze până la căderea guvernului. Noul parlament, în decursul activității sale (1884

-1887), va dezbate și legifera printre altele: legea asupra impozitului funciar, menită să stăvilească absenteismul șiarendășia, cu nefaste consecințe economice prin diminuarea

venitului național; legea primei de export pentru fabricanții de spirt din cereale și coniac din vin și legea pentru încurajarea producției țesăturilor, sforilor, corderiei și sacilor de iută; legea pentru organizarea monetăriei statului, a fabricii de timbre și a depozitului general al timbrelor; legea „depozitului legal”, prin care fiecare tipografie avea obligativitatea să trimită trei exemplare din fiecare tipăritură bibliotecilor centrale din București și Iași și Bibliotecii Academiei Române; legea pentru încurajarea și dezvoltarea exploatării apelor minerale și a produselor lor; legea pentru introducerea unui nou tarif protecționist asupra importului, pentru încurajarea industriei române (legea va provoca declanșarea războiului vamal cu Austro-Ungaria care interzice formal importul de animale și introduce taxe vamale prohibitive la articolele provenite din România); legea privitoare la componența camerelor de comerț, care lărgea corpul eligibililor, dar menținea rolul prefectului în alegeri; trecerea de la recrutarea după starea civilă la recrutarea după vârstă și mobilizarea militarilor și gloatelor prin decret regal, fără aprobarea Corpurilor legislative; legea monopolului de stat al tutunului; promulgarea unui nou Cod de comerț, în locul celui din 1840; lege relativă la instituirea unei comisii pentru verificarea pământurilor date în conformitate cu articolele 5 și 6 din legea rurală (verificarea aplicării legii din 1878); legea de încurajare a industriei, prin avantaje însemnate (scutiri de impozite și de taxe vamale pentru mașini sau materii prime inexistente în țară, reduceri pe căile ferate etc.) acordate pentru înființarea de întreprinderi industriale cu un capital minim de 50 000 sau minimum 25 de lucrători timp de minimum 5 luni; legea pentru alegerea consiliilor comunale, care stabilea modul de elecțiune și categoriile de eligibili, plus atribuțiile autorității comunale.

decembrie Se constituie la București Cercul studiilor sociale, organizat de socialiști și la care aderă pentru un timp și intelectuali de orientare burghezo-liberală; cercul publică,

din februarie 1885, ziarul „Drepturile omului”, care începând din noiembrie, militează pentru întemeierea unui partid al muncitorilor și, în perspectivă, participarea la viața parlamentară.

1885

ianuarie Junimiștii preiau ziarul „România liberă”. Apărut la 15/27 mai 1877 sub direcția lui A. T. Laurian, ca organ de presă al unui grup de tineri liberali, ziarul adoptase treptat o orientare nuanțat conservatoare. Gruparea își definește poziția critică față de liberalii guvernamentali dezavuând lipsa unui program politic, stagnarea dezvoltării social-politice și, ulterior, politica financiară și monetară a guvernului, părăsirea principiilor liberale, abuzul de putere al primului-ministru și mai ales al colaboratorilor săi; opoziția era și ea criticată pentru lipsa de omogenitate în componență și de unitate a principiilor programate.

1/13 mai Decret regal prin care se ia act de Tomos-ul prin care Patriarhia de la Constantinopol recunoaște autocefalia bisericii Regatului României.

20 mai/1 iunie România denunță convenția comercială cu Austro-Ungaria din 1875, prin politica vamală a partenerului, nefavorabilă economiei românești; reîntră în vigoare tariful vamal protecționist din 1874. Se declanșează conflictul vamal româno-austro-ungar care va dura până în 1891.

18 august Ia ființă Societatea pentru cultura maghiară transilvăneană (E.M.K.E.), ca o contrapondere a ASTREI, cu scopul de a promova politica de maghiarizare.

noiembrie Ia naștere formația politică Opoziția Unită din care fac parte Partidul Liberal-Conservator L. Catargiu – G. Vernescu, -care în aceeași lună anunțase depășirea simplei alianțe printr-o contopire, cu enunțarea unui program comun în

care conservatorii consimțeau la descentralizarea administrativă și la libertatea presei-, și Partidul Național-Liberal D. Brătianu, M. Kogălniceanu, C. Boerescu și G. Mârzescu; unitatea de acțiune a acestei coaliții se va realiza abia în martie 1887.

1886

toamna Alegeri comunale importante pentru opoziție, de vreme ce autoritățile comunale care urmau să fie alese aveau calitatea de a controla modul de desfășurare a alegerilor parlamentare din 1887.

1887

Gruparea junimistă începe să se desmembreze, o parte din membrii ei (V. Pogor, Leon și Iacob Negruzzi, T. Rosetti) aderă la opoziția liberal-conservatoare, N. Gane și V. Bossi se aliază cu liberalii guvernamentali, iar P. P. Carp, după ce încercase o apropiere de conservatori, cu condiția neacceptată, a ieșirii acestora din coaliția cu liberalii (Opoziția Unită), rămâne să ducă o politică personală împreună cu un număr de partizani (T. Maiorescu, Al. Marghiloman, D. A. Laurian etc.).

mai La Sibiu are loc conferința Partidului Național Român, la care se adoptă pentru întreg partidul tactica politică a

„pasivismului”, prin hotărârea de a nu participa la alegeri nici în Transilvania, nici în Banat, Crișana și Maramureș; biruința liniei politice a celor grupați în jurul ziarului sibian „Tribuna” este marcată prin alegerea lui Gh. Barițiu ca președinte al partidului și a lui Ioan Slavici ca secretar.

octombrie Se constituie formațiunea politică Liga de Rezistență, prin unirea disidenței liberale, condusă de Nicolae Fleva, Al. Djuvara și Take Ionescu, cu fracțiunea tinerilor conservatori din jurul ziarului „Epoca”, condusă de Nicolae Filipescu; Liga de rezistență este sprijinită de

liberalii radicali și socotită reductabilă de către junimiști; I. C. Brătianu după ce pierduse sprijinul elementelor valoroase ale partidului liberal își pusesese mari speranțe în tinerii liberali care îl părăseau acum; o dată formată, Liga de Rezistență intră în coaliție cu Opoziția Unită.

1888

24 ianuarie/5 februarie – 25 ianuarie/6 februarie Alegerile aduc în parlament 54 de membri ai opoziției, printre care Lascăr Catargiu, D. Brătianu, Gh. Vernescu, N. Fleva, Al. Marghiloman, Take Ionescu etc. Opoziția Unită își intensifică acțiunile antiguvernamentale. I. C. Brătianu încearcă iarăși mai multe formule de guverne de coaliție, dintre care una cu junimiștii, toate nereușite.

20 martie începe violenta răscoală țărănească (Muntenia martie-aprilie, Moldova aprilie-iunie), care va cuprinde 27 dintre cele 32 de județe ale țării, cea mai mare mișcare de acest fel din ultimul sfert al secolului al XIX-lea; dacă primele impulsuri nu sunt cu totul străine de propaganda politică a opoziției, amploarea răscoalei va fi determinată în mod organic de gravele neajunsuri sociale și economice care apăsau în mod cronic țărănimea, în ciuda încercărilor de remediere din ultimele două decenii, care, toate, evitaseră soluționarea radicală a problemei țărănești.

23 martie/4 aprilie-11/23 noiembrie Guvern junimist Th. Rosetti

interne Th. Rosetti

externe P. P. Carp

finanțe M. Ghermani

justiție Al. Marghiloman

culțe și instrucție T. Maiorescu

război G. Barozzi

lucrări publice Al. Știrbei

agricultură, domenii, industrie, comerț T. Maiorescu;
P. P. Carp

Noul guvern preia puterea în urma demisiei primului-ministru I. C. Brătianu, tot mai izolat din punct de vedere politic și probabil puțin dispus să-și asume luarea măsurilor represive după izbucnirea răscoalelor țărănești. În timpul guvernării junimiste, și ulterior de altfel, diferențele între cele trei grupări conservatoare (liberali-conservatori, conservatori puri și junimiști) se vor accentua, instaurându-se o perioadă de instabilitate guvernamentală ce avea să dureze trei ani.

3/15 mai Se semnează la Viena tratatul privind aderarea Italiei la Tratatul secret de alianță din 18/30 octombrie 1883 încheiat între România, Austro-Ungaria și Germania.

15/27 august Apare la București cotidianul de orientare democratică „Adevărul” (1888-1916, 1919-1937, 1946-1951).

14/26 octombrie Alegerile pentru Corpurile legiuitoare dau o compoziție preponderent conservatoare parlamentului; ele sunt precedate, pentru prima oară în viața noastră politică, de publicarea în „Monitorul oficial” a programului partidului la putere.

12/24 noiembrie – 29 martie/10 aprilie 1889 Guvern Th. Rosetti
interne Th. Rosetti

externe P.P. Carp

finanțe M. Ghermani

justiție Gh. Vernescu

culțe și instrucție T. Maiorescu

război C. Manu

lucrări publice agricultură, domenii Al. Marghiloman

4/16 decembrie Apare la București foaia literară „Fântâna Blanduziei”, condusă de un comitet de redacție în frunte cu M. Eminescu.

1889

Se iau măsuri pentru redresarea financiară a țării prin retragerea biletelor ipotecare și introducerea etalonului de aur, renunțându-se astfel la bimetalism, a cărui consecință imediată era agio-ul și corelativa inflație (prețul mondial al argintului scăzuse considerabil, ceea ce făcea ca valoarea nominală a monedei românești să scadă sub cea reală).

ianuarie Statul român răscumpără căile ferate concesionate, devenind proprietarul întregii rețele feroviare de pe teritoriul românesc (1 377 km).

29 martie/10 aprilie-3/15 noiembrie. Guvern conservator Lascăr Catargiu

interne Lascăr Catargiu

externe Al. Lahovari

finanțe Gh. Vernescu

justiție N.L. Gherassi culțe și instrucție V. Boerescu

război C. Barozzi

lucrări publice Al. Lahovari agricultură, domenii,

industrie, comerț Gr. Păucescu

Demisia guvernului Th. Rosetti se datorase între altele neînțelegerilor dintre miniștrii cabinetului asupra oportunității dării în judecată a ultimelor guverne I.C. Brătianu, acțiune ferm respinsă atât de junimiști cât și de rege.

aprilie Din inițiativa junimistă, se votează legea pentru înstrăinarea unor bunuri ale statului și răscumpărarea embaticurilor, care suprima statului facultatea de a vinde bunurile sale în corpuri întregi și prevedea ca la vânzarea fiecărei moșii a statului 2/3 să fie parcelate în loturi mici de 6 ha și 1/3 în loturi de 10-25 ha.

15/27 iunie Moare Mihai Eminescu.

Sfârșit de volum

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro